

Medeplegen

'Een onderzoek naar het aannemen van medeplegen door de rechters in Den Haag'

Hogeschool Leiden

Vienna Lankhaar – S1095599

Opdrachtgever:

Dhr. mr. M.T. de Vaal
Haagrecht Advocaten

RE4B

Opleiding HBO-Rechten

Onderzoeksdocent: Mw. mr. I.J.S. van
Mierlo-Groot

Afstudeerbegeleider: Dhr. mr. A. Sprey

16 juni 2020 - HBR-4-AS17-AS

Voorwoord

Geachte lezer,

Hierbij treft u mijn onderzoeksrapport in het kader van het afronden van mijn opleiding HBO-rechten aan de Hogeschool Leiden. Na vijf jaar studeren zit ik nu in de eindfase.

Gedurende drie maanden is het onderzoek verricht ten behoeve van Haagrecht Advocaten. Gezien de veranderende omstandigheden betreffende het coronavirus heb ik niet op kantoor kunnen werken, maar is het onderzoek thuis verricht. Ik ben gefascineerd door het strafrecht, dus het onderwerp medeplegen spreekt mij erg aan. Hierdoor heb ik het onderzoek met veel plezier geschreven.

Bij dezen wil ik mijn begeleiders bedanken. Mijn opdrachtgever, dhr. de Vaal, wil ik bedanken voor zijn ondersteuning en het bieden van de mogelijkheid voor het schrijven van dit onderzoek. Ook mijn afstudeerbegeleider dhr. Sprey wil ik bedanken voor zijn geduldige en motiverende begeleiding. De kennis die ik heb opgedaan is van waarde geweest voor het opstellen van dit onderzoeksrapport.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Vienna Lankhaar

Leiden, 4 juni 2020

Samenvatting

In de praktijk blijkt dat er onduidelijkheid heerst over de definitie van medeplegen, zo ook bij Haagrecht Advocaten. De wettelijke grondslag van medeplegen is gelegen in artikel 47 Wetboek van Strafrecht (Hierna: Sr). Echter wordt hierin weinig gezegd. Invulling dient gegeven te worden door de rechters zelf. Hiervoor heeft de Hoge Raad op 2 december 2014 aandachtspunten opgesteld ten behoeve van de toetsing van medeplegen.

Het doel van dit onderzoek is een overzicht afbakenen omtrent de invulling van het aannemen van medeplegen door de rechters in Den Haag. Invulling wordt gegeven op basis van feiten en omstandigheden, om deze reden is er een literatuur- en jurisprudentieonderzoek verricht. Dit onderzoek geeft antwoord op de volgende centrale vraag: *Wat kan Haagrecht Advocaten haar cliënten aan wie medeplegen van een strafbaar feit ten laste wordt gelegd adviseren, blijkens wetgeving- en jurisprudentieonderzoek?*

Door middel van het theoretisch onderzoek is duidelijk geworden dat de volgende vereisten van belang zijn ten aanzien van het aannemen van medeplegen: accessoriteit, opzet en een nauwe en bewuste samenwerking waarbij verdachte een intellectuele en/of materiële bijdrage levert. De belangrijkste vereisten zijn accessoriteit en opzet, zonder is er geen sprake van medeplegen. Opzet heeft meerdere criteria, te weten dubbel opzet. Het bepalen van een nauwe en bewuste samenwerking is complexer. Het vloeit voort uit een gezamenlijke uitvoering. Hierbij verrichten verdachten fysieke handelingen bij de uitvoering van het misdrijf om de bestanddelen van de delictsomschrijving in te willigen. Indien er geen sprake is van een fysieke aanwezigheid kan er toch gesproken worden van medeplegen. Er is dan sprake van een gedraging voor/tijdens/na het plegen van een strafbaar feit. Hierbij zijn de volgende aspecten bepalend: intensiteit van de samenwerking, onderlinge taakverdeling, de rol in de voorbereiding, uitvoering of afhandeling, belang van de rol, aanwezigheid op belangrijke momenten en het niet terugtrekken op een daartoe geëindigd tijdstip

Uit de jurisprudentieanalyse blijkt hoe bovenstaande aspecten toegepast worden door de rechters in Den Haag, inzake verschillende delicten. Opvallend is dat niet ieder aspect even zwaar meeweegt. Om te spreken van een nauwe en bewuste samenwerking dient er ten eerste voldaan te worden aan in ieder geval twee aspecten. Combinatie met verschillende aspecten zorgt voor een grotere bijdrage van verdachte. De rol van verdachte staat centraal, deze moet van voldoende gewicht zijn. Voorts zijn de meest behandelde aspecten door de rechters in Den Haag inzake het aannemen van

medeplegen een rol in de voorbereiding en uitvoering, de intensiteit van de samenwerking en een onderlinge taakverdeling.

Op basis van de bevindingen die gedaan zijn in dit onderzoek is er een aanbeveling gedaan aan Haagrecht Advocaten. Deze aanbeveling is ten behoeve van de cliënt, aan wie medeplegen van een strafbaar feit ten laste gelegd wordt, en door mijn opdrachtgever bijgestaan wordt. De aanbeveling heeft betrekking op de invulling van de genoemde aspecten en het zo klein mogelijk laten lijken van de rol van cliënt. Er zijn handvatten gegeven inhoudende belangrijkste aspecten middels een overzichtsschema. Het overzichtsschema geeft de vereisten van een nauwe en bewuste samenwerking voor de rechters in Den Haag weer.

Inhoud

Hoofdstuk 1: Inleiding	
1.1. Probleemanalyse	1
1.2. Doelstelling	3
1.3. Vraagstelling	3
1.4. Methoden	4
Hoofdstuk 2: Medeplegen blijktens wetgeving- en literatuur	7
2.1. Wetsgeschiedenis	7
2.2. Huidige wetgeving en literatuur	8
2.2.1. Nauwe en bewuste samenwerking	9
2.2.2. Intellectuele en/of materiële bijdrage	10
2.2.3. Opzet	11
2.2.4. Accessoriteitsvereiste	12
2.3. Tussenconclusie	13
Hoofdstuk 3: Huidige toetsingskader	14
3.1. Overzichtsarrest ECLI:NL:HR:2014:3474	14
3.1.1. Intensiteit van de samenwerking	15
3.1.2. Onderlinge taakverdeling	15
3.1.3. Rol in de voorbereiding, uitvoering of afhandeling	16
3.1.4. Belang van de rol	17
3.1.5. Aanwezigheid op belangrijke momenten	17
3.1.6. Het niet distantiëren op een daartoe geëindigd tijdstip	18
3.2. Arrest 24 maart 2015	18
3.3. Conclusies Advocaten-Generaal Hofstee en Spronken	19
3.4. Tussenconclusie	21
Hoofdstuk 4: Resultaten veroordeling tot medeplegen	22
4.1. Nauwe en bewuste samenwerking	22
4.1.1 Intellectuele en/of materiële bijdrage	23
4.1.2. Intensiteit van de samenwerking	24
4.1.3. Onderlinge taakverdeling	25
4.1.4. Rol in de voorbereiding	26
4.1.5. Rol in de uitvoering	27
4.1.6. Rol in de afhandeling	27
4.1.7. Aanwezigheid op belangrijke momenten	28
4.1.8. Belang rol	29
4.1.9. Het niet distantiëren op een daartoe geëindigd tijdstip	29
4.2. Accessoriteit	30

4.3. Dubbel opzet	30
4.4. Tussenconclusie	31
5.1. Nauwe en bewuste samenwerking	33
5.1.1. Intellectuele en/of materiële bijdrage	34
5.1.2. Intensiteit samenwerking	35
5.1.3. Onderlinge taakverdeling	35
5.1.4. Rol in de voorbereiding	35
5.1.5. Rol in de uitvoering	36
5.1.6. Rol in afhandeling	37
5.1.7. Aanwezigheid belangrijke momenten	37
5.1.8. Belang van de rol	38
5.1.9. Niet distantiëren op een daartoe geëindigd tijdstip	38
5.3. Accessoriteit	38
5.3. Dubbel opzet	39
5.4. Tussenconclusie	39
Hoofdstuk 6: Conclusie	41
7.1. Accessoriteit	43
7.2. Opzet	43
7.3. Nauwe en bewuste samenwerking	43
7.3.1. Gezamenlijke uitvoering	44
7.3.2. Intensiteit van de samenwerking	44
7.3.3. Onderlinge taakverdeling	44
7.3.4. Rol in de voorbereiding, uitvoering of afhandeling	44
7.3.5. Overige aspecten	45
7.4. Beroepsproduct	45
Hoofdstuk 8: Literatuurlijst	46
8.1. Boeken	46
8.2. Elektronisch	46
8.3. Tijdschriftartikelen	46
8.4. Kamerstukken	47
8.5. Jurisprudentie	47
8.6. Geselecteerde jurisprudentie	47
8.6.1. Rechtbanken	47
8.6.2. Gerechtshoven	48
Bijlagen	49

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1. Probleemanalyse

Mijn opdrachtgever, Haagrecht Advocaten, staat onder andere cliënten bij die een strafbaar feit, alleen of met meerdere personen, ten laste wordt gelegd. Dit maakt de genoemde cliënten verdachten. Het tezamen en in vereniging plegen van een strafbaar feit wordt gekwalificeerd als medeplegen. Wanneer medeplegen ten laste wordt gelegd is het niet noodzakelijk dat alle delictsbestanddelen van het feit door iedere verdachte afzonderlijk vervuld worden. De verdachten worden afzonderlijk als dader bestempeld en individueel bestraft. Dader wordt medepleger genoemd.¹ Dit onderzoek zal zich richten op het uiteenzetten van medeplegen.

Voor medeplegen geldt de maximale hoofdstraf op grond van artikel 49 lid 1 Sr. Deze strafmaat wordt niet verminderd, in tegenstelling bij medeplichtigheid. Bij medeplichtigheid heeft de dader een minder grote rol in het plegen van het strafbare feit.² Wat betreft medeplichtigheid gaat het om de handeling die het strafbare feit heeft bevorderd, hierbij is een verdachte behulpzaam geweest. Dit maakt dat voor een medeplichtige een lagere strafmaat geldt dan voor een medepleger.³ Dit is neergelegd in artikel 49 Sr, hier staat dat het maximum van de aan de medeplichtige opgelegde hoofdstraf van het misdrijf met een derde wordt verminderd. Dit maakt dat het voor de cliënten van Haagrecht Advocaten gunstiger is om voor medeplichtigheid veroordeeld te worden in plaats van medeplegen.

Naar aanleiding van de Nijmeegse scooterzaak⁴, een rechtszaak waarbij medeplegen doodslag of dood door schuld ten laste gelegd was, is het medeplegen in opspraak gekomen. Twee verdachten bereidden in januari 2010 een overval voor op een hotel in Nijmegen. Terwijl ze voor de politie per scooter op de vlucht sloegen reden ze met hoge snelheid door een rood licht. Daarbij reden ze een voetganger aan, dientengevolge kwam deze te overlijden. Beide verdachten wezen elkaar aan als bestuurder van de scooter en ander bewijs ontbrak. Hierdoor bleef onduidelijk wie de bestuurder was en daarmee de pleger van de aanrijding, met de dood als gevolg. Om deze reden sprak in 2012 het gerechtshof (hierna: 'het hof') in Arnhem de verdachten vrij. Het Openbaar Ministerie

¹ Van den Brink 2020

² Smidt 1891, p. 442

³ HR 22 maart 2011, ECLI:NL:HR:2011:BO2629, *NJ 2011/341*

⁴ Meest recente uitspraken: HR 20 februari 2018, ECLI:NL:HR:2018:240 en ECLI:NL:HR:2018:241

(hierna: 'OM') ging tegen die vrijspraken in cassatie. De Hoge Raad achtte de cassatieberoepen gegrond en verwees de zaken door naar het hof in Den Bosch. Dit hof veroordeelde beiden wegens het medeplegen van dood door schuld in het verkeer. Echter stelde beide verdachten tegen hun veroordeling een cassatieberoep in. Hierin heeft de Hoge Raad in één zaak het beroep van de verdachte niet-ontvankelijk verklaard. In de andere zaak werd door de verdachte geklaagd over het gebrek aan bewijs van medeplegen. Het hof oordeelde dat uit het bewijs bleek dat de verdachten nauw en bewust hadden samengewerkt met het oog op de voorgenomen overval. In de voorbereiding lag al besloten dat ze niet gepakt wilden worden en dat ze bij een betrapping op de vlucht zouden slaan. Dit is ook gebeurd. Om deze reden is er sprake geweest van medeplegen van de dodelijke aanrijding. Volgens de Hoge Raad staat aan dit oordeel van het hof niets in de weg. Hiermee zijn beide beoordelingen definitief geworden.

Zoals bovenstaande tekst aangeeft was er enige onzekerheid omtrent de definitie van medeplegen. Uiteindelijk kon het hof na acht jaar oordelen dat de wijze waarop de verdachte en zijn mededader gevlucht zijn besloten lag in hun eerdere nauwe en bewuste samenwerking, waardoor er sprake was van medeplegen.⁵

De Hoge Raad heeft zich op 2 december 2014 (hierna: 'overzichtsarrest') uitgelaten over de invulling van medeplegen, aangezien hier onduidelijkheid over bleek te zijn. Er was een grijs gebied. Door de dunne lijn is het voor een strafrechtadvocaat onduidelijk wanneer medeplegen aangenomen kan worden.

In het overzichtsarrest zijn de volgende zaken behandeld:

- Het karakter van medeplegen
- Het verschil tussen medeplegen en medeplichtigheid
- Over het aannemen van medeplegen

De vraag die daarmee beantwoord wordt: *'Wanneer is de samenwerking zo nauw en bewust dat er sprake is van medeplegen?'*⁶ Echter zijn bovenstaande punten geen algemene regels, maar aandachtspunten voor de rechters inzake het aannemen van

⁵ HR 20 februari 2018, ECLI:NL:HR:2018:241

⁶ HR 2 december 2014, ECLI:NL:HR:2014:3474

medeplegen.⁷ Om deze reden hebben advocaten-generaal Hofstee en Spronken een conclusie getrokken over de handvatten die de Hoge Raad aangeboden heeft.⁸

Door middel van het overzichtsarrest en de conclusies van Hofstee en Spronken is er duidelijkheid geschept inzake het aannemen van medeplegen, welke door de rechters gemotiveerd dient te worden. Dit maakt dat mijn opdrachtgever, Haagrecht Advocaten, verzocht heeft om handvatten te verschaffen over de invulling van het aannemen van medeplegen door de rechters in Den Haag. Dit houdt in dat er een onderzoek gedaan dient te worden naar het huidige toetsingskader van de rechtbank en het hof in Den Haag op basis van overzichtsarrest en conclusies. Met deze handvatten kan Haagrecht Advocaten zijn cliënten ondersteunen middels het pleiten voor medeplechtigheid, waardoor de cliënten een lagere strafmaat opgelegd kan worden.

1.2. Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is een overzicht geven van de invulling van medeplegen door de rechtbank en het hof van Den Haag op basis van de gegeven aandachtspunten. Deze aandachtspunten zijn ontstaan door het overzichtsarrest van de Hoge Raad op 2 december 2014 en door de getrokken conclusie van advocaten-generaal Hofstee en Spronken. Dit overzicht is ten dienste van mijn opdrachtgever, welke cliënten verdedigt aan wie medeplegen van een strafbaar feit ten laste wordt gelegd. De resultaten van dit onderzoek zijn bruikbaar voor mijn opdrachtgever bij de verdediging inzake de bewezenverklaring van medeplegen. Door een analyse van uitspraken van de rechters in Den Haag heeft mijn opdrachtgever handvatten voor de wijze van verdediging. Dit is bruikbaar gezien het feit dat voor medeplechtigheid een lagere strafmaat geldt, welke ten gunste komt voor de cliënten van Haagrecht Advocaten.

1.3. Vraagstelling

Wat kan Haagrecht Advocaten haar cliënten aan wie medeplegen van een strafbaar feit ten laste wordt gelegd adviseren, blijkens wetgeving- en jurisprudentieonderzoek?

Om bovenstaande vraag te beantwoorden, zijn de volgende deelvragen uitgewerkt. De deelvragen zijn opgedeeld in ten eerste theoretische en ten slotte praktijkgerichte onderzoeken.

1. Wat houdt medeplegen in blijkens wetgeving en literatuur?

⁷ Anker 2015, p. 238

⁸ E.J. Hofstee en T.N.B.M. Spronken, ECLI:NL:PHR:2016:233 & ECLI:NL:PHR:2016:234

2. Wat is volgens het overzichtsarrest van de Hoge Raad ECLI:NL:HR:2014:3474 en de conclusie van Hofstee en Spronken het huidige toetsingskader van medeplegen?
3. Onder welke feiten en omstandigheden wordt medeplegen aangenomen door de rechters in Den Haag volgens een jurisprudentieonderzoek?
4. Onder welke van welke feiten en omstandigheden wordt medeplegen niet aangenomen door de rechters in Den Haag volgens een jurisprudentieonderzoek?

1.4. Methodes

In dit hoofdstuk wordt toelichting gegeven op de methoden die gebruikt zijn ter beantwoording van de deelvragen. Zoals benoemd zijn de deelvragen opgedeeld in theoretische en praktijkgerichte onderzoeksvragen. Deelvragen één en twee zijn theoretische deelvragen. Door beantwoording van deze deelvragen wordt medeplegen uiteengezet.

Wat houdt medeplegen in volgens wet en literatuur?

Door beantwoording van bovenstaande vraag is er invulling gegeven aan medeplegen middels de wetsgeschiedenis, huidige wet- en regelgeving en literatuur. Dit draagt bij aan de beantwoording van de hoofdvraag, omdat het antwoord informatie geeft aangaande de definitie en toepassing van medeplegen. Voor de wetsgeschiedenis is gebruik gemaakt van de Memorie van Toelichting (hierna: 'MvT'), hierin staat de intentie van de wetgevers beschreven. Aansluiting is gezocht in de huidige wet- en regelgeving, die gelegen is in het Wetboek van Strafrecht. De literatuur die gebruikt is ter beantwoording van bovenstaande deelvraag is:

- Dolman in: T&C Strafrecht, artikel 47 Sr, Deventer: Kluwer 2020
- de Hullu, Materieel Strafrecht, Deventer: Kluwer 2018
- de Jong, Vormen van strafbare deelneming. In Plegen en Deelnemen, Deventer: Kluwer 2007
- van der Leij, Plegen en deelnemen, Deventer: Kluwer 2007
- Smidt, Geschiedenis van het Wetboek van Strafrecht, Heerlen 1891

Bovenstaande literatuur is geselecteerd op basis van de informatie die ze bevatten inzake medeplegen, dit maakt dat het relevant is. De inhoud is geanalyseerd, waarna de nodige informatie onderzocht is. Hiervoor is aansluiting gezocht bij andere bronnen en verschillende arresten.

Wat is volgens het overzichtsarrest van de Hoge Raad ECLI:NL:HR:2014:3474 en de conclusies van Hofstee en Spronken het huidige toetsingskader van medeplegen?

Ter beantwoording van bovenstaande theoretische deelvraag is het overzichtsarrest van de Hoge Raad van 2 december 2014, de aanvulling van de Hoge Raad op 24 maart 2015 en de conclusie van Advocaten-Generaal Hofstee en Sprongen uiteengezet.

Bovenstaande hebben bruikbare informatie inzake het aannemen van medeplegen. De inhoud is geanalyseerd, waardoor er een helder beeld geschetst is betreffende een overzicht van de criteria die invulling geven aan de beoordeling tot medeplegen. De criteria vormen het toetsingskader voor de rechtbank en het hof, welke bruikbaar is met betrekking tot het advies aan de cliënten van Haagrecht Advocaten.

Op basis van welke feiten en omstandigheden wordt medeplegen aangenomen door rechters in Den Haag volgens een jurisprudentieonderzoek? / Op basis van welke feiten en omstandigheden wordt niet medeplegen aangenomen door rechters in Den Haag volgens een jurisprudentieonderzoek?

Ten slotte zijn de derde en vierde deelvraag praktijkgerichte onderzoeksvragen. Door middel van een onderzoek, selectie en analyse van 30 uitspraken van de rechtbank en het hof in Den Haag is er kennis vergaard inzake de feiten en omstandigheden die maken dat er medeplegen aangenomen wordt in de praktijk. De geanalyseerde jurisprudentie is na het overzichtsarrest (2014) tot stand gekomen, te vinden op: www.rechtspraak.nl. Via deze websites kunnen alle uitspraken van verschillende rechtspraak geraadpleegd worden.

Hieruit volgde een grote hoeveelheid uitspraken inzake medeplegen, deze heb ik afgebakend om het onderzoek relevant te houden voor mijn opdrachtgever. Daarbij is dit onderzoek op basis van een steekproef en is het niet haalbaar om alle jurisprudentie te analyseren. Om de relevantie te kunnen waarborgen is er gekozen om het onderzoeksgebied af te bakenen, door enkel uitspraken van de rechters in Den Haag te bestuderen, waar mijn opdrachtgever het vaakst procedeert. Daarbij wordt er gekozen voor uitspraken na 2 december 2014, omdat destijds de handvatten geboden zijn welke door rechters wordt toegepast. Deze handvatten zijn de leidraad voor de beantwoording van bovenstaande deelvragen. De zoektermen die gehanteerd worden voor de selectie van de uitspraken zijn: na 02-12-2014, medeplegen, rechtbank Den Haag, gerechtshof Den Haag en strafrecht. Uit deze zoektermen komen 902 uitspraken voort, wat erg omvangrijk is. Gezien de grootte van dit onderzoek is er verder geselecteerd op basis van voldoende motivering, zodat er een duidelijk beeld te geschept wordt voor mijn opdrachtgever van de feiten en omstandigheden. Door deze afbakening zijn er 30 uitspraken overgebleven, welke gebruikt zijn voor dit onderzoek.

Door dit jurisprudentieonderzoek is er een overzicht ontstaan van de feiten en omstandigheden die maken dat de rechters in Den Haag oordelen of er sprake is van medeplegen. Om een helder beeld te krijgen zijn er uitspraken geanalyseerd die zowel de veroordeling tot medeplegen als vrijspraak voor medeplegen bevatten. Voor het volledige beeld is er gekozen voor achttien uitspraken omtrent veroordeling van medeplegen, terwijl er gekozen is voor twaalf uitspraken van vrijspraak medeplegen. De reden voor deze aantallen, is de schaarsere motivatie bij vrijspraak medeplegen. Dit maakt dat het relevanter is om meer uitspraken te selecteren van veroordeling tot medeplegen.

Medeplegen komt voor bij verschillende soorten delicten, denk aan diefstal of mishandeling. Aangezien mijn opdrachtgever verdachten bijstaat van verschillende soorten delicten, bevatten de geselecteerde uitspraken ook verschillende soorten delicten. Hierdoor is het resultaat voor mijn opdrachtgever bruikbaar inzake verschillende feiten.

De topics die gehanteerd zijn bij het analyseren van bovenstaande uitspraken zijn voortgekomen uit de criteria gegeven door het overzichtsarrest van 2 december 2014, aanvulling op 24 maart 2015 en de conclusies van Spronken en Hofstee. Hieruit is opgemerkt dat er een aantal vereisten zijn waar feitenrechters op dienen te letten ten behoeve van het aannemen van medeplegen. Om die reden zijn de vereisten vertaald naar topics.

In de literatuurlijst vindt u de lijst met de geanalyseerde jurisprudentie. Daarbij treft u in de bijlagen het analyseschema, met bijbehorende staafdiagrammen aan. Om het zo overzichtelijk mogelijk te houden wordt in de hoofdstukken 4 en 5 in de voetnoten verwezen naar de jurisprudentie.

Hoofdstuk 2: Medeplegen blijkens wetgeving- en literatuur

In hoofdstuk 2 wordt invulling gegeven aan de definitie van medeplegen op basis van een wetgeving- en literatuuronderzoek. Ten eerste wordt ingegaan op de wetsgeschiedenis, waarin de MvT uitleg geeft over de bedoeling van het wetsartikel betreffende medeplegen. Daarnaast wordt de onduidelijkheid tussen medeplegen en medeplichtigheid weergegeven en helder gemaakt. Er wordt aansluiting gezocht bij de huidige wet- en regelgeving. Hieruit vloeit de rechtsvraag: Wanneer ben je medepleger volgens de wet? Hierop wordt antwoord gegeven middels algemene vereisten omtrent het aannemen van medeplegen, welke voortkomen uit verschillende standaardarresten.

2.1. Wetsgeschiedenis

Het Wetboek van Strafrecht is ingevoerd op 15 april 1886. Het Wetboek werd het oorspronkelijke regeringsontwerp (Hierna: O.R.O) genoemd. Voor de O.R.O kende het Wetboek enkel het doen plegen. Om ook andere deelnemingsvormen strafbaar te stellen is het betrokken zijn bij een delict, anders dan doen plegen, opgenomen in het Wetboek, te vinden onder titel V.⁹

Onderstaande deelnemingsvormen zijn ingetreden met de komst van het Wetboek van Sr. Hierin omvat artikel 57 O.R.O, wat nu artikel 47 Sr is, het mededaderschap. Terwijl artikel 58 O.R.O, momenteel artikel 48 Sr, medeplichtigheid inhield.

Door middel van de MvT uit 1878¹⁰ weten we wat de wetgever bedoeld heeft met deze artikelen. In de MvT wordt medeplegen genoemd als *'opzettelijk tot het plegen van een strafbaar feit medewerken'*.¹¹ Een mededader wordt in de MvT beschreven als: *'zij die met anderen datgene verrigten wat het strafbare feit uitmaakt, en alszoo opzettelijk tot het plegen daarvan medewerken.'* Hiermee wordt bedoeld dat er sprake is van medeplegen als er twee of meer personen gezamenlijk een strafbaar feit plegen.¹²

Door de Commissie van Rapporteurs van de Tweede Kamer werd opgemerkt dat er door het woord medewerken geen duidelijke afbakening is tussen medeplegen en medeplichtigheid. In de MvT staat dat een medepleger rechtstreeks deelneemt aan een

⁹ De Jong 2007, p. 113

¹⁰ *Kamerstukken II* 1878/79, 110, nr. 3

¹¹ Smidt 1891, p. 434

¹² Dolman in: T&C Strafrecht 2020, art. 47 Sr, aant. 7

strafbaar feit, terwijl een medeplichtige enkel afdoende hulp verleent.¹³ Er was sprake van onduidelijkheid. De minister begreep de bedenkingen van de Commissie, maar kon niet instemmen met het voorstel om dit deel te verwijderen zonder dat er iets voor in de plaats zou komen.¹⁴ Later heeft de wetgever toch besloten *dat 'het opzettelijk tot het plegen daarvan'* uit artikel 57 O.R.O. verwijderd diende te worden.

Na de invoering van deze artikelen is er veelvuldig aandacht geschonken aan de grenzen van de deelnemingsvormen. Middels de wetsgeschiedenis is de definitie van medeplegen vastgesteld, maar duidelijke voorbeelden zijn er niet. Er wordt geen nadere invulling gegeven.¹⁵

2.2. Huidige wetgeving en literatuur

In de huidige wetgeving wordt onderscheid gemaakt tussen het doen plegen, uitlokken, medeplegen en medeplichtigheid.¹⁶ Artikelen 47 tot en met 51 Sr bieden de mogelijkheden tot het strafrechtelijk aansprakelijk stellen van een deelnemer voor betrokkenheid bij een strafbaar feit. Een medepleger wordt aangemerkt als zijnde een dader in ruime zin. Deelneming van meerdere personen kan het strafbare feit dreigender en ernstiger maken.¹⁷ Om deze reden wordt iedere dader afzonderlijk verantwoordelijk gehouden voor zijn of haar bijdrage aan de totstandkoming van het strafbare feit.¹⁸

Medeplichtigheid is geregeld in artikel 48 Sr, terwijl artikel 47 Sr medeplegen omvat. Beide artikelen bevatten geen delictsomschrijving. Met delictsomschrijving wordt bedoeld dat er in het artikel staat welk feit gepleegd dient te worden. Zoals opgemerkt kan worden uit de wetsgeschiedenis is er geen andere invulling van medeplegen dan wetsartikelen.

Dus wanneer ben je dan medepleger volgens de wet? De rechters dienen het antwoord zelf te geven.¹⁹ Een klassiek voorbeeld van invulling van medeplegen is het Wormerveerse brandstichting-arrest.²⁰ Dit arrest stamt uit 1934 en gaat over medeplegen of medeplichtigheid bij een misdrijf. Het Wormerveerse brandstichting-arrest

¹³ Smidt 1891, p. 442

¹⁴ Smidt 1891, p. 437

¹⁵ De Hullu 2018, p. 458

¹⁶ De Hullu 2018, p. 437

¹⁷ De Hullu 2018, p. 437

¹⁸ Dolman in: T&C Strafrecht 2020, art. 47 Sr, aant. 3

¹⁹ Smidt 1891, p. 92

²⁰ HR 29 oktober 1934, ECLI:NL:HR:1934:BG9443

heeft geleid tot het aannemen van medeplegen middels een volledige en nauwe samenwerking.²¹ Oftewel een nauwe en bewuste samenwerking.²² Daarnaast zijn er, volgens wetgeving en literatuur, nog andere vereisten voor het aannemen van medeplegen. De vereisten worden hieronder toegelicht.

2.2.1. Nauwe en bewuste samenwerking

Het eerste vereiste voor het aannemen van medeplegen, zoals hierboven vermeld, volgt uit het Wormerveerse brandstichting-arrest.²³ Middels dit arrest is de rechtsvraag beantwoord omtrent de kwalificatie van medepleger of slechts als medeplichtige. Het arrest houdt in dat twee mannen verdacht werden van het in vereniging plegen van een brandstichting in het dorp Wormerveer. De mannen spraken 's nachts bewust af om de schuur in brand te steken. Hierbij klom de ene man via een ladder naar de hooizolder. Terwijl de andere man de ladder vasthield en een bosje stro aanreikte. Met dit bosje stro is de hooizolder uiteindelijk in brand gestoken. De man die de ladder vasthield verdedigde zich door te stellen dat hij slechts medeplichtig was omdat hij de brand feitelijk niet had aangestoken.

Het hof stelde dat de brandstichting tezamen is uitgevoerd. Het enkele feit dat de brand door de ene man is aangestoken, neemt niet weg dat de ander zich niet schuldig heeft gemaakt aan de brand. Het hof heeft geoordeeld dat er sprake is van medeplegen, omdat de mannen bewust tezamen hadden besloten de hooizolder in brand te zetten. Dit maakt dat er sprake is van een nauwe en bewuste samenwerking. Het vasthouden van de trap en het aanreiken van het stro is derhalve niet hulpverlenend, waardoor de man niet aangemerkt is als medeplichtige. De rollen van de mannen waren toeval, ze hadden ook omgedraaid kunnen zijn. De man die stelde medeplichtig te zijn, is in cassatie gegaan. Echter oordeelde de Hoge Raad dat het voor de kwalificatie als mededader niet noodzakelijk is dat een verdachte zelf de uitvoeringshandeling verricht. Hiermee werd het cassatieberoep verworpen.

Bij het aannemen van de volledige en nauwe samenwerking, oftewel de nauwe en bewuste samenwerking, werd niet alleen naar het delict gekeken. De Hoge Raad oordeelde ook op basis van de feiten en omstandigheden. De feiten en omstandigheden waarover is geoordeeld zijn dat de twee mannen hadden afgesproken de schuur in brand te zetten. Dit is vooraf gebeurd aan de uitvoering. Daarbij was de samenwerking zo nauw

²¹ De Hullu 2018, p. 459

²² HR 20 februari 2018, ECLI:NL:HR:2018:241

²³ HR 29 oktober 1934, ECLI:NL:HR:1934:BG9443

en bewust, dat er sprake was van een intellectuele en materiële bijdrage van verdachte. Dit betekent dat de bijdrage noodzakelijk was voor het plegen van het strafbare feit. Ten gevolge van de substantiële bijdrage van verdachte oordeelde de Hoge Raad dat de rollen omgedraaid kon hadden kunnen zijn. Al met al hebben deze gegevens gezorgd dat medeplegen werd aangenomen.²⁴

2.2.2. Intellectuele en/of materiële bijdrage

Om als medepleger aangemerkt te worden is vereist dat er sprake is van een materiële en/of intellectuele bijdrage aan het delict. Inzake medeplegen wordt dan al snel gedacht aan het gezamenlijk uitvoeren van een strafbaar feit. Een gezamenlijke uitvoering levert in beginsel een intellectuele en/of materiële bijdrage op van een verdachte. Dit komt door het feit dat een gezamenlijke uitvoering op een nauwe en bewuste samenwerking wijst.²⁵ Het gezamenlijk uitvoeren houdt in per persoon de gehele delictsomschrijving inwilligen. Hierbij staat de nauwe en bewuste samenwerking, zoals hierboven beschreven, centraal.

Echter, een gezamenlijke uitvoering bij het plegen van het delict is niet noodzakelijk.²⁶ Dit vloeit voort uit het Containerdiefstal-arrest²⁷, hierbij stond de volgende rechtsvraag centraal: Is het fysiek aanwezig zijn bij het plegen van een misdrijf een vereiste om als medepleger gekwalificeerd te worden?

In bovengenoemd arrest gaat het om een verdachte die zelf niet aanwezig was bij de diefstal van meerdere containers, wat een strafbaar feit is. Desalniettemin is er sprake van een nauwe en bewuste samenwerking waarbij verdachte een intellectuele en/of materiële bijdrage heeft geleverd. Dit komt doordat verdachte tijdens de voorbereiding wel een grote rol heeft gespeeld. Verdachte heeft het plan gemaakt, de middelen verstrekt, aanwijzingen gegeven en een ruimte gefaciliteerd om de goederen te verbergen. Om deze reden oordeelde het hof dat dat de samenwerking van verdachte en zijn mededaders dusdanig volledig en nauw was geweest, dat ook verdachte aangemerkt diende te worden als medepleger. Hierop is verdachte in cassatie gegaan. In navolging van het hof, oordeelde de Hoge Raad dat de verdachte op basis van zijn taak ook aansprakelijk was voor het strafbare feit. Zijn wezenlijke bijdrage in de voorbereiding

²⁴ De Hullu 2018, p. 460

²⁵ HR 2 december 2014, ECLI:NL:HR:2014:3474

²⁶ De Hullu 2018, p. 444

²⁷ HR 17 november 1981, ECLI:NL:HR:1981:AC7388

compenseerde namelijk het feit dat verdachte niet fysiek aanwezig was bij het doen plegen.²⁸

Kortom, een intellectuele en/of materiële dragen beheerst een gezamenlijke uitvoering en dat betekent het tezamen vervullen van de delictsomschrijving, middels een nauwe en bewuste samenwerking. Dit houdt enerzijds in dat verdachten per persoon de gehele delictsomschrijving vervullen. Anderzijds kan ook voorkomen dat beide verdachten een gedeelte van de delictsomschrijving inwilligen. Hierbij is er sprake van een gedraging voor/tijdens/na het plegen van het strafbare feit.

2.2.3. Opzet

Medeplegen vereist een materiële en/of intellectuele bijdrage, maar ook de opzet van een verdachte wordt getoetst door de rechter. Opzet is een subjectief bestanddeel en staat aan de subjectieve zijde van een misdrijf. Dit houdt in dat de persoon van de dader centraal staat. Opzet betekent het willens en wetens handelen, hierbij weet de dader dat zijn handeling een bepaald gevolg zal hebben. Er is sprake van een oogmerk.²⁹ In artikel 47 Sr is opzet niet benoemd, maar wel in de MvT: *'alzo opzettelijk tot het plegen daarvan medewerken'*.³⁰ Echter deze zin is later verwijderd.

Inzake opzet gelden in het geval van medeplegen twee vereisten, dit heet dubbel opzet. De volgende elementen zijn vereist:

- Ten eerste moet een medepleger bewust willen deelnemen aan het strafbare feit. Het betrokken willen zijn bij een delict wordt opzet op de samenwerking genoemd. Een voorbeeld is dat medeplegers afspreken gezamenlijk een diefstal plegen. Dit heet bewuste samenwerking.³¹
- Ten tweede dient iedere medepleger opzettelijk een bijdrage aan het delict te leveren. Hierbij heeft verdachte opzet op het grondfeit, verdachte wil stelen en gaat stelen. Dit hoeft niet in de feitelijke handeling te zijn, het kan ook een bijdrage zijn door middel van voorbereidend werk.³²

Het opzettelijk samenwerken tussen de medeplegers is niet vastgelegd in artikel 47 Sr. De opzet staat niet genoemd als bestanddeel in de delictsomschrijving. Echter, is het wel

²⁸ De Hullu 2018, p. 461

²⁹ De Hullu 2018, p. 469

³⁰ *Kamerstukken II 1878/79, 110, nr. 3*

³¹ De Hullu 2018, p. 469-470

³² De Hullu 2018, p. 471

een vereiste, zoals al eerder is gebleken uit de nauwe en bewuste samenwerking en intellectuele en/of materiële bijdrage. Een nauwe en bewuste samenwerking kan ook liggen in het meewerken en daarmee accepteren van het strafbare feit of je handen er niet van af willen halen. Dit heet een stilzwijgende samenwerking en is ook strafbaar.³³

Het tweede genoemde vereiste, de opzettelijke bijdrage aan het delict, is niet altijd noodzakelijk. De reden hiervoor is dat er in geval van bepaalde strafbare feiten geen opzet nodig is. Die feiten heten culpoze delicten en overtredingen.³⁴ De MvT geeft hiervoor als voorbeeld dat twee mannen een steen naar beneden wilden gooien, maar hierbij niemand wilden raken. Bij het gooien van de steen was een voorbijganger, zonder opzet, van zijn leven beroofd. De twee mannen zijn veroordeeld op het feit dat ze gezamenlijk de steen wilden gooien, maar zonder de opzet er iemand mee te willen raken.³⁵

2.2.4. Accessoriteitsvereiste

Accessoriteit betekent dat een strafbaar grondfeit tot stand dient te komen wil er sprake zijn van een strafbare deelneming. Dit houdt in een poging, enige rol in de voorbereiding of het plegen van het strafbare feit.³⁶ Medeplegen is niet zelfstandig, het gaat gepaard met de delictsomschrijving. Met de combinatie van de delictsomschrijving en medeplegen wordt bedoeld dat je niet verdacht wordt van medeplegen, maar bijvoorbeeld het medeplegen aan een overval.³⁷ Als alle elementen van de delictsomschrijving zijn vervuld, ben je strafbaar.³⁸

In geval van het medeplegen aan een overval ligt de delictsomschrijving in artikel 312 Sr. Om strafbaar gesteld te worden als pleger geldt dat de gehele delictsomschrijving voltooid moet zijn. In geval van de medepleger geldt dit niet, gezien men gezamenlijk de delictsomschrijving kan inwilligen.³⁹

In het geval van een poging doen tot het plegen van een overval wordt niet de gehele delictsomschrijving vervuld. Ten gevolge hiervan kan een verdachte in theorie niet strafbaar gesteld worden als zijnde medepleger, want er is geen sprake van een voltooid

³³ De Hullu 2018, p. 470-471

³⁴ De Hullu 2018, p. 472

³⁵ Smidt 1891, p. 347

³⁶ Dolman in: T&C Strafrecht 2020, art. 47 Sr, aant. 5

³⁷ Van der Leij 2007, p. 167

³⁸ De Jong 2007, p. 116

³⁹ Van der Leij 2007, p. 116

delict. Echter, staat in artikel 78 Sr beschreven dat een poging tot het plegen van een misdrijf ook als misdrijf beschouwd wordt. Dit heeft als gevolg dat een verdachte van een poging tot een overval ook aangemerkt worden als medepleger.⁴⁰

2.3. Tussenconclusie

Gelet op bovenstaande kan de tussentijdse conclusie worden getrokken dat medeplegen een deelnemingsvorm is op grond van artikel 47 Sr. Een medepleger wordt aangemerkt als een dader in ruime zin en maakt een strafbaar feit dreigender en/of ernstiger. Om deze reden dient een medepleger afzonderlijk voor zijn bijdrage verantwoordelijk gehouden te worden.

Artikel 47 Sr bevat geen delictsomschrijving. Verdere invulling dient gegeven te worden door de rechtspraak. Om te kunnen spreken van medeplegen dient er sprake te zijn van een strafbare gedraging. Dit houdt in een poging, enige rol in de voorbereiding of het plegen van een strafbaar feit door verdachte.

Een belangrijk vereiste voor de invulling van medeplegen is de nauwe en bewuste samenwerking en volgt uit Wormerveerse brandstichting-arrest. Hierbij is geoordeeld is op basis van feiten en omstandigheden. De bewuste afspraak, de gezamenlijke uitvoering en de inwisselbaarheid van de rollen maakte dat de bijdrage van verdachte noodzakelijk was. Hierdoor was sprake er sprake van een intellectuele en/of materiële bijdrage.

Een intellectuele en/of bijdrage materiële wordt in beginsel geleverd middels een gezamenlijke uitvoering. Dit houdt in het gezamenlijk inwilligen van bestanddelen van de delictsomschrijving. Indien er geen fysieke aanwezigheid van verdachte bij het plegen van het strafbare feit zich voordoet, kan zijn rol gecompenseerd worden middels een grote(re) rol voor of na de uitvoering van een strafbaar feit. Een verdachte dient een wezenlijke bijdrage te leveren aan de totstandkoming van een strafbaar feit om aangemerkt te worden als medepleger.

Een ander belangrijk vereiste inzake medeplegen is opzet. Er zijn twee elementen inzake opzet, ten eerste het bewust willen deelnemen aan het plegen van een strafbaar feit. Daarnaast het opzettelijk leveren van een bijdrage aan het delict, dit is opzet op het grondfeit. Inzake culpoze delicten is er enkel opzet op de samenwerking noodzakelijk.

⁴⁰ Van der Leij 2007, p. 117

Hoofdstuk 3: Huidige toetsingskader

Ten eerste wordt in hoofdstuk 3 het overzichtsarrest van 2 december 2014 uiteengezet middels aandachtspunten. Deze aandachtspunten dragen bij aan de toetsing van medeplegen en zijn voortgekomen uit het overzichtsarrest. Hiermee is er duidelijkheid geschept inzake het aannemen van medeplegen. Op 24 maart 2015 is middels een arrest het overzichtsarrest aangevuld, deze komt ook in dit hoofdstuk aan bod. Tot slot zal in dit hoofdstuk toelichting gegeven worden op de conclusie van Advocaten-Generaal Hofstee en Spronken van 5 april 2016. Deze conclusie is ter verduidelijking van het aannemen van medeplegen.

3.1. Overzichtsarrest ECLI:NL:HR:2014:3474

Op 2 december 2014 heeft de Hoge Raad⁴¹ zich uitgelaten over de invulling van een nauwe en bewuste samenwerking met ten gevolge het aannemen van medeplegen. Hierbij dient er sprake te zijn van voldoende intellectuele en/of materiële bijdrage door een verdachte. Het is niet makkelijk te beantwoorden, omdat er bij de beoordeling gekeken dient te worden naar concrete omstandigheden. Concrete omstandigheden zijn in iedere zaak verschillend. Dit maakt dat de Hoge Raad in haar beoordeling geen algemene regels, maar aandachtspunten heeft opgesteld. De praktijk leert dat deze aandachtspunten nodig waren, gezien de problematiek in cassatieberoepen. Met deze aandachtspunten wordt gepoogd duidelijkheid te bieden inzake het aannemen van medeplegen. Ook geeft het enige grens tussen medeplegen en medeplichtigheid.⁴²

De aandachtspunten zijn aangevuld door verschillende arresten, waardoor het beslissingskader preciezer dient te zijn. De volgende aandachtspunten dienen ter ondersteuning voor de beoordeling van medeplegen:

- Intensiteit van de samenwerking
- Onderlinge taakverdeling
- Rol in de voorbereiding, uitvoering of afhandeling
- Belang van de rol
- Aanwezigheid belangrijke momenten
- Niet distantiëren op een daartoe geëindigd tijdstip

De aandachtspunten zullen hieronder per paragraaf worden toegelicht:

⁴¹ HR 2 december 2014, ECLI:NL:HR:2014:3474

⁴² De Rechtspraak, Handvatten voor afbakening medeplegen en medeplichtigheid, Den Haag 2016

3.1.1. Intensiteit van de samenwerking

De intensiteit van de samenwerking geeft weer hoe sterk het samenwerkingsverband is tussen verdachten bij het plegen van een strafbaar feit. De grootte van de intensiteit van de samenwerking is een maatstaf voor het aannemen van medeplegen. Bij medeplichtigheid is er sprake van een samenwerking door bevordering en/of het vergemakkelijken van een strafbaar feit. Terwijl een medepleger de intentie heeft om het strafbare feit te plegen.

De Van Mechelen-uitspraak⁴³ is een voorbeeld waarbij er sprake is van een intensieve samenwerking tussen verdachten. De intensieve samenwerking had een grote rol in het aannemen van medeplegen, gezien er een matige bewijsvoering was. De Hoge Raad heeft hierbij overwogen dat de verdachten zo'n hechte, intensieve en planmatige nauw samenwerkende groep vormden, dat ze elk als medepleger aangemerkt diende te worden. Hierbij maakte het niet uit welke rol ze hadden ingenomen. De samenwerking is geconstateerd na een toetsing van de feiten en omstandigheden. Nog een bijkomende omstandigheid was het niet-distantiëren, welke in paragraaf 3.1.6. aan bod komt.

3.1.2. Onderlinge taakverdeling

Ook de onderlinge taakverdeling kan bijdragen aan de bepaling van medeplegen aan een strafbaar feit. Een delictsomschrijving bestaat uit meerdere bestanddelen. Een delict, zoals diefstal ex artikel 310 Sr, is strafbaar als alle bestanddelen zijn vervuld. Gezamenlijk dienen de bestanddelen van de delictsomschrijving vervuld te worden.

In het geval van een taakverdeling voert iedere verdachte een eigen onderdeel of taak uit om aan de delictsomschrijving voldoen. Dit betekent dat één verdachte alle bestanddelen vervult, terwijl de ander een andere taak op zich neemt. Bij een diefstal kan dit zijn dat de ene verdachte de uitvoering van het stelen doet, terwijl de ander het plan ervoor maakt en wacht in een vluchtauto. Een andere betekenis van een onderlinge taakverdeling is dat iedere verdachte een evenredig aantal van de beschreven bestanddelen vervult.

Een voorbeeld van het aannemen van medeplegen door een onderlinge taakverdeling is het Wormerveerse brandstichting-arrest⁴⁴, zie paragraaf 2.2.1., hierbij was er sprake van een verdachte die een groot aandeel heeft in het delict, maar hierbij geen van de bestanddelen vervult. In dit arrest werd namelijk door de ene verdachte de brand

⁴³ HR 9 juni 1992, *NJ* 772

⁴⁴ HR 29 oktober 1934, ECLI:NL:HR:1934:BG9443

aangestoken, terwijl de ander enkel het stro aanreikte. Hierbij was het voor de Hoge Raad van belang dat de rollen omgewisseld hadden kunnen zijn. De inwisselbaarheid van de rollen maakte dat het niet uitmaakt welke taak verdachte had bij het inwilligen van de delictsomschrijving, waardoor er sprake was van een nauwe en bewuste samenwerking.

Een ander voorbeeld van inwisselbaarheid van rollen is de Nijmeegse scooterzaak⁴⁵. Hierbij was er sprake van een aanrijding, met de dood ten gevolge hebbend. Ondanks het feit dat er één bestuurder is, zijn beide verdachten veroordeeld als medepleger. Hier hadden de voorafgaande aan het delict gemaakte afspraken, omtrent het vluchten, een grote rol.

3.1.3. Rol in de voorbereiding, uitvoering of afhandeling

De rol die een verdachte inneemt bij het plegen van een strafbaar feit behelst de bijdrage die geleverd wordt. Om medeplegen aan te nemen dient een verdachte ten minste één van bovenstaande rollen te vervullen. Daarbij gaat het niet alleen om de daadwerkelijke uitvoerder of een verdachte die alle bestanddelen zelf vervult.

Voorbeelden van rollen die ingenomen kunnen worden:

- Ten eerste kan een rol zich in de voorbereiding voordoen, hierbij hoeft er nog geen strafbaar feit plaatsgevonden te hebben. Wat betreft deze rol wordt aansluiting gezocht bij het Containerdiefstal-arrest.⁴⁶ Hierbij had verdachte het plan gemaakt, de aanwijzingen gegeven en opslag gefaciliteerd. Al zijn taken waren voorbereidend werk, feitelijk was hij niet aanwezig bij het plegen van de diefstal. Echter was er middels zijn grote(re) voorbereidende rol sprake van een nauwe en bewuste samenwerking. Om deze reden was er sprake van medeplegen.
- Een tweede mogelijke rol in de uitvoering, is het verrichten van handelingen door verdachte tijdens begaan van het strafbare feit. In geval van het Containerdiefstal-arrest betekende de uitvoerende rol het wegnemen van de goederen uit de geselecteerde containers. Een sturende en/of leidende rol ten tijde van het plegen van een strafbaar feit kan ook een rol in de uitvoering zijn.
- Ten slotte de rol in de afhandeling, deze rol wordt ingenomen na de uitvoering van het strafbare feit. Hierbij kan gedacht worden aan het rijden van de vluchtauto of het opbergen van de gestolen goederen. De grens tussen de rol in

⁴⁵ Meest recente uitspraken: HR 20 februari 2018, ECLI:NL:HR:2018:240 en ECLI:NL:HR:2018:241

⁴⁶ HR 17 november 1981, ECLI:NL:HR:1981:AC7388

de afhandeling en medeplichtigheid is klein, doordat deze rol ook behulpzaamheid kan inhouden.

De rol in de afhandeling is de minst belangrijke van bovenstaande. De reden hiervoor is dat deze rol geen verschil maakt in het strafbare feit zelf, want deze heeft al plaatsgevonden. Dit maakt dat de rol niet doorslaggevend is.⁴⁷ Doch kan er wel sprake zijn van een nauwe en bewuste samenwerking middels een rol in de afhandeling, wat maakt dat medeplegen aangenomen wordt. Hierbij dient er sprake te zijn van een combinatie met een andere bijdrage, zoals een grote rol in de voorbereiding.

3.1.4. Belang van de rol

Middels de importantie van de rol in het geheel wordt de grootte van de bijdrage van een verdachte bepaald. Als er geen sprake is van een wezenlijke bijdrage, dan is het belang van de rol niet groot. Ten gevolge van een geringe rol is er geen materiële en/of intellectuele bijdrage, waardoor ook geen nauwe en bewuste samenwerking is. Zodoende is er geen sprake van medeplegen in de zin van artikel 47 Sr.

Een rechter kan het belang van de rol toetsen door de vraag te stellen: Zou het feit ook gepleegd zijn zonder de bijdrage van deze verdachte?

3.1.5. Aanwezigheid op belangrijke momenten

Een ander aspect inzake de beoordeling van medeplegen is de aanwezigheid van de verdachte op belangrijke momenten. Dit aspect wordt getoetst aan de hand van feiten. Hierbij kunnen de taakverdeling en het belang van de rol meespelen. Uit het feit dat een verdachte aanwezig is geweest op een belangrijk moment kan worden afgeleid dat een verdachte kennis heeft van het plan, wat maakt dat hij betrokken is.

Een voorbeeld is het al vaker benoemde Wormerveerse brandstichting-arrest, waarbij de verdachte 's nachts fysiek aanwezig was bij het plegen van de brandstichting. Een ander voorbeeld is het delict uit onderhavig overzichtsarrest, hierbij oordeelde de Hoge Raad dat lijfelijke aanwezigheid van één van de verdachten tijdens de beroving, maakte dat hij een wezenlijke bijdrage heeft geleverd aan het strafbare feit. Zijn aanwezigheid zorgde voor een dreigende situatie.

⁴⁷ De Hullu 2018, p.440

3.1.6. Het niet distantiëren op een daartoe geëindigd tijdstip

Het niet distantiëren betekent het niet terugtrekken tijdens en van een strafbaar feit. Dit houdt in dat een verdachte niet wegloopt van een strafbaar feit, terwijl hij dit wel had kunnen doen.

Een voorbeeld van het niet terugtrekken volgt uit een oordeel van de Hoge Raad op 22 december 2009.⁴⁸ In dit arrest was er sprake van vernieling door een grote groep jongens, middels vuurwerk. Eén van de jongens blies een dakgoot op. Daarna ging de gehele groep door naar een andere plek, om daar te aanschouwen hoe een automaat opgeblazen werd door een jongen. Hierbij stak de bewuste medeverdachte het vuurwerk niet aan, maar hij trok zich er ook niet van terug. Door zich niet te distantiëren kwam het hof ten oordeel dat er sprake was instemming met het strafbare feit, waardoor een nauwe en bewuste samenwerking zich voordeed. Echter oordeelde de Hoge Raad dat enkel het niet terugtrekken op een daartoe geëindigd tijdstip geen grond is voor een aanname van medeplegen, gezien het feit dat de verdachte de delictsomschrijving niet vervult.

Volgens onderhavig overzichtsarrest dient er wel sprake te zijn van een wezenlijke bijdrage door verdachte om te kunnen spreken van een intellectuele en/of materiële bijdrage en nauwe en bewuste samenwerking aan een strafbaar feit. Enkel het niet terugtrekken tijdens een strafbaar feit is een onvoldoende grond. Het is een aanvullend criterium, dit betekent dat het tezamen met andere criteria vervuld dient te worden om medeplegen aan te kunnen nemen.⁴⁹

3.2. Arrest 24 maart 2015

Op 24 maart 2015 heeft de Hoge Raad⁵⁰ een aanvulling gegeven op onderhavig overzichtsarrest, hiermee hebben zij gepoogd onduidelijkheid weg te nemen. Naar aanleiding van onderhavig overzichtsarrest was er namelijk nog enige verwarring inzake de definitie van een nauwe en bewuste samenwerking.

De onduidelijkheid deed zich voor gezien er in het arrest van 24 maart 2015 geen sprake is van medeplegen bedoeld als artikel 47 Sr. Dit arrest heeft betrekking op een 'diefstal

⁴⁸ HR 22 december 2009, ECLI:NL:HR:2009:BK3365

⁴⁹ HR 9 juni 1992, *NJ* 772

⁵⁰ HR 25 maart 2015, ECLI:NL:HR:2015:713/716/718

met geweld, gepleegd door 2 of meer personen'. Op grond van artikel 312 lid 2 Sr geeft dit delict een hogere strafmaat bij een veroordeling.

Door Advocaat-Generaal Hofstee⁵¹ wordt opgemerkt dat onderhavig overzichtsarrest geen onderscheid maakt tussen 'medeplegen' en 'door 2 of meer personen', wat een bijzondere delictsomschrijving is. Doordat er in het overzichtsarrest enkel gesproken wordt over medeplegen, wordt namelijk de indruk gewekt dat dit een vertaling is van 'door 2 of meer personen'.

De Hoge Raad is het eens met de bevinding van Advocaat-Generaal Hofstee. Het antwoord behelst dat in dit geval 'medeplegen' een bestanddeel is van de delictsomschrijving door de woorden 'door 2 of meer personen'. Hierdoor kan er ook in geval van 'door 2 of meer personen' geoordeeld worden op basis van de gegeven aandachtspunten uit onderhavig overzichtsarrest, omtrent het aannemen medeplegen.

In het arrest was er sprake van een geringe rol, of zelfs het ontbreken van enige rol van verdachte in de uitvoering. Echter kon dit gecompenseerd worden. Een voorbeeld hiervan is een grote(re) rol in de voorbereiding van delict. Deze compensatie maakte dat de Hoge Raad oordeelde dat er sprake was van een nauwe en bewuste samenwerking. Hierbij geldt, in het geval er geen nauwe en bewuste samenwerking uit de bewijsmiddelen voortvloeit, een extra motiveringsplicht inzake de aandachtspunten voor de rechter.

3.3. Conclusies Advocaten-Generaal Hofstee en Spronken

Naar aanleiding van onderhavig overzichtsarrest van 2 december 2014 hebben Advocaten-Generaal Hofstee en Spronken een conclusie geschreven. Middels het overzichtsarrest is er antwoord gegeven op de vraag wanneer een dusdanige nauwe en bewuste samenwerking maakt dat er sprake is van medeplegen. Hierbij dient de bijdrage van verdacht van voldoende intellectuele en/of materiële gewicht zijn. Invulling van de nauwe en bewuste samenwerking brengt nog onduidelijkheid met zich mee. De problematiek wordt bevestigd uit de praktijk.⁵²

Om helderheid te scheppen hebben Advocaten-Generaal Hofstee en Spronken zich op 5 april 2016 uitgelaten middels een conclusie.⁵³ Deze conclusie is gebaseerd op zeven door hen geselecteerde cassatiezaken, waarbij de problematiek bevestigd wordt. Met behulp

⁵¹ Conclusie mr. Hofstee, 20 januari 2015, ECLI:NL:PHR:2015:309, aant. 23

⁵² De Rechtspraak, Handvatten voor afbakening medeplegen en medeplichtigheid, Den Haag 2016

⁵³ PHR 5 april 2016, ECLI:NL:PHR:2016:233 en ECLI:NL:PHR:2016:234

van deze conclusie proberen Hofstee en Spronken de onduidelijkheid betreffende het aannemen van medeplegen weg te nemen.

Advocaten-Generaal Hofstee en Spronken beginnen hun conclusie met het in kaart brengen van de onduidelijkheden. Volgens hen zitten de probleempunten, omtrent de vraag of sprake is van medeplegen, in het volgende:

- Gezamenlijke uitvoering
- Gedragingen voor/tijdens/na uitvoeren van een strafbaar feit

Wat betreft het eerste punt wordt geconcludeerd dat de gezamenlijke uitvoering een lijfelijke aanwezigheid van verdachten bij de uitvoering van een strafbaar feit omvat. Ze stellen dat tijdens de uitvoering een bijdrage van voldoende gewicht geleverd dient te worden door een verdachte.⁵⁴ Dit is anders dan een soortgelijke gedraging als medeplichtigheid. Een voorbeeld hiervan is het verstrekken van inlichtingen. De enkele aanwezigheid bij de uitvoering is onvoldoende, er dient een wezenlijke bijdrage geleverd te worden om medeplegen aan te nemen.⁵⁵

Ook inzake punt twee dient aangetoond te worden dat er sprake is van een wezenlijke bijdrage, terwijl er geen lijfelijke aanwezigheid is bij de uitvoering van een strafbaar feit. Hierbij speelt de rol van de verdachte zich af in enige fase van het delict. Voorbeelden hiervan zijn volgens Hofstee en Spronken:⁵⁶

- Het vervullen van een sturende en leidende rol, al dan niet achter de schermen of op afstand;
- Het initiatief nemen en de uitdenker zijn van het strafbare feit;
- Anderszins handelingen die in combinatie met elkaar van zodanig gewicht zijn dat er sprake is van een nauwe en bewuste samenwerking;

Inzake bovenstaande bepalingen, de gezamenlijke uitvoering en gedragingen voor/tijdens/na het strafbare feit, betekent dit dat de fysieke handeling een grote rol speelt. Indien er sprake is van medeplegen dient de rechter dit voldoende te motiveren. Er geldt inzake een geringe rol in de uitvoering van verdachte, een sterke motiveringsplicht voor de rechter om te kunnen spreken van medeplegen.

⁵⁴ PHR 5 april 2016, ECLI:NL:PHR:2016:233, ro. 4.7

⁵⁵ PHR 5 april 2016, ECLI:NL:PHR:2016:233, ro. 4.10

⁵⁶ PHR 5 april 2016, ECLI:NL:PHR:2016:233, ro. 5.2 onder g

3.4. Tussenconclusie

Door middel van het overzichtsarrest van de Hoge Raad op 2 december 2014 is er een grens aangegeven met betrekking tot het aannemen van medeplegen of medeplichtigheid. Inzake de nauwe en bewuste samenwerking zijn er een aantal aspecten waar de rechters rekening mee kunnen houden om te oordelen tot medeplegen:

1. Intensiteit van de samenwerking
2. Onderlinge taakverdeling
3. De rol in de voorbereiding, uitvoering of afhandeling
4. Belang van de rol
5. Aanwezigheid op belangrijke momenten
6. Het niet terugtrekken op een daartoe geëindigd tijdstip

Daarnaast vloeit uit de conclusie van Advocaten-Generaal Hofstee en Spronken dat rechters voor de bepaling van een intellectuele en/of materiële bijdrage, de gezamenlijke uitvoering of een gedraging voor/tijdens/na de uitvoering van een strafbaar feit dienen te toetsen. Een gezamenlijke uitvoering beheerst lijfelijke aanwezigheid bij de totstandkoming van een strafbaar feit. Terwijl bij een gedraging voor/tijdens/na de uitvoering van een strafbaar feit de rol van verdachte centraal staat. Beide bijdrages aan het strafbare feit dienen van voldoende gewicht te zijn voor het oordelen tot een nauwe en bewuste samenwerking.

Bovenstaande aspecten dienen voldoende gemotiveerd te worden door de rechters om tot medeplegen te kunnen oordelen.

Hoofdstuk 4: Resultaten veroordeling tot medeplegen

In hoofdstuk 4 wordt op basis van een jurisprudentieanalyse, te vinden in bijlage 1, van de rechtbank en het gerechtshof Den Haag opgemerkt welke feiten en omstandigheden bepalend zijn ten aanzien van het aannemen van medeplegen. Hiermee wordt de derde deelvraag beantwoord.

Er zijn veel uitspraken te vinden omtrent het aannemen van medeplegen. Ter beantwoording van deze deelvraag zijn er achttien uitspraken van de rechtbank en het hof Den Haag geselecteerd. De geanalyseerde uitspraken zijn geselecteerd op basis van veroordeling tot medeplegen waarbij de rechters voldoende motivering geven. Hierdoor zijn de geselecteerde uitspraken relevant voor het onderzoek. In sommige uitspraken is er sprake van meerdere strafbare feiten. Hierbij is gekozen om één strafbaar feit te beoordelen welke uitgebreide motivering bevat inzake het aannemen van medeplegen.

De analyse is gedaan op basis van de aspecten die zijn voortgekomen uit het theoretisch onderzoek. De aspecten zijn terug te zien in het analyseschema in bijlage 1. Daarbij is er in bijlage 2 een staafdiagram te vinden inhoudende de resultaten van het voorkomen van de aspecten in de geselecteerde uitspraken.

In dit hoofdstuk wordt per paragraaf een aspect behandeld, hierbij wordt in de voetnoten verwezen naar verschillende uitspraken. De volgorde van de behandelde aspecten is ten aanzien van de nauwe en bewuste samenwerking opgedeeld in de intellectuele en/of materiële bijdrage, de intensiteit van de samenwerking, onderlinge taakverdeling, de rol in de voorbereiding, uitvoering of afhandeling, belang van de rol, aanwezigheid op belangrijke momenten, het niet terugtrekken op een daartoe geëindigd tijdstip. Ten slotte komen de vereisten accessoriteit en dubbel opzet aan bod.

De geselecteerde jurisprudentie wordt genummerd in het schema. De ECLI-nummers zijn opgenomen in de jurisprudentielijst.

4.1. Nauwe en bewuste samenwerking

Het aannemen van medeplegen op basis van een nauwe en bewuste samenwerking vloeit voort uit verschillende arresten van de Hoge Raad. In het overzichtsarrest van 2 december 2014 is gebleken dat het een belangrijke vereiste is. Dit is terug te zien in de jurisprudentieanalyse, de bijdrage van verdachte wordt beoordeeld middels de in dit hoofdstuk beschreven aspecten. De bijdrage die verdachte levert moet van een intellectuele en/of materiële bijdrage zijn om te spreken van een nauwe en bewuste samenwerking. Dit kan in de vorm van een gezamenlijke uitvoering of een gedraging voor/tijdens/na het strafbare feit. De verschillende aspecten die maken dat er sprake is

van een nauwe en bewuste samenwerking komen terug in de motivering van rechters in Den Haag. De aspecten zijn: intensiteit samenwerking, onderlinge taakverdeling, een rol in de voorbereiding, uitvoering of afhandeling, het belang van de rol, het niet distantiëren op een daartoe geëindigd tijdstip en aanwezigheid op belangrijke momenten. In alle geanalyseerde uitspraken is er sprake geweest van beoordeling van medeplegen op basis van minimaal één van bovenstaande aspecten.

Op basis van het voorkomen van de aspecten uit de analyse van achttien uitspraken is een staafdiagram gemaakt, zie bijlage 2. Wat opvalt is dat niet ieder aspect altijd getoetst wordt door de rechters. De meest voorkomende aspecten inzake het aannemen van medeplegen zijn een rol in de voorbereiding en/of uitvoering. Daarnaast de intensiteit van de samenwerking en ook de onderlinge taakverdeling is een vaak voorkomend aspect. Zoals te zien is in het staafdiagram zijn de aspecten het niet distantiëren, ook wel niet terugtrekken, en het belang van de rol het minst bepalend geweest voor een nauwe en bewuste samenwerking. Hieronder worden de aspecten toegelicht.

4.1.1 Intellectuele en/of materiële bijdrage

Een intellectuele en/of materiële bijdrage van een verdachte wordt beoordeeld op basis van een gezamenlijke uitvoering of een gedraging voor/tijdens/na het plegen van een strafbaar feit. Een wezenlijke bijdrage aan de totstandkoming van het strafbare feit door een verdachte heeft ten gevolge dat er sprake is van een nauwe en bewuste samenwerking. Daaruit kan worden opgemerkt dat het gewicht van deze bijdrage een belangrijke rol speelt in het aannemen van medeplegen.

De gezamenlijke uitvoering houdt in het inwilligen van alle bestanddelen door de verdachte. In tien van de achttien geanalyseerde uitspraken is er sprake van een gezamenlijke uitvoering.⁵⁷ Hierbij is de verdachte fysiek aanwezig geweest ten tijde van de uitvoering van het strafbare feit. Opvallend is dat het niet uitmaakt of de verdachte ook alle handelingen heeft verricht tijdens de uitvoering van het misdrijf. Een voorbeeld hiervan is uitspraak zestien. In deze zaak is er sprake van doodslag, maar het is onduidelijk wie de fatale handeling heeft uitgevoerd. Omdat er tezamen fysiek geweld gebruikt werd heeft verdachte een wezenlijke bijdrage geleverd aan de dood van het slachtoffer en is sprake van een nauwe en bewuste samenwerking.

⁵⁷ Uitspraken: 1,2, 4, 5, 7, 8, 11, 13, 16, 17, 18.

Een ander voorbeeld is een uitspraak⁵⁸ waarbij verdachte in de kern een minder grote rol had in het plegen van het strafbare feit. Echter werd er wel geoordeeld dat zijn rol in de voorbereiding een wezenlijke bijdrage vormde. Hieruit kan worden opgemerkt dat mindere mate van fysieke aanwezigheid gecompenseerd kan worden door andere bijdragen.

Ook als er geen sprake is van fysieke aanwezigheid kan er sprake zijn van een intellectuele en/of materiële bijdrage door middel van een gedraging voor/tijdens/na het plegen van een strafbaar feit. Dit is terug te zien in acht uitspraken⁵⁹. In deze uitspraken worden de gedragingen van verdachten gecompenseerd met hun rol in de voorbereiding, uitvoering of afhandeling, aangezien ze niet fysiek aanwezig waren bij het plegen. Dit wordt onder andere bevestigd in uitspraak zes. Het belang van de rol van verdachte in de voorbereiding was van zo'n wezenlijke bijdrage aangezien zonder zijn rol het strafbare feit niet gepleegd had kunnen zijn. Dit maakte dat er voldaan werd aan het vereiste van de nauwe en bewuste samenwerking. Een ander voorbeeld is de zaak⁶⁰ waarbij er sprake is van een duidelijke taakverdeling. De rol van verdachte was neergelegd in een gedraging voor en na het strafbare feit, gezien hij de chauffeur was van de steker. Dit maakte dat geoordeeld werd zijn gedraging een materiële bijdrage was, waardoor medeplegen werd aangenomen.

4.1.2. Intensiteit van de samenwerking

In elf van de achttien geanalyseerde uitspraken is de intensiteit van samenwerking voorgekomen.⁶¹ Opvallend is dat de intensiteit van de samenwerking in de geanalyseerde uitspraken in ieder geval gecombineerd zijn met een rol in de voorbereiding⁶² of uitvoering.⁶³ Het woord intensiteit wordt niet zozeer genoemd door de rechters. De intensiteit blijkt uit het woord tezamen. De rechter legt in zijn beoordeling de nadruk op de handelingen die door verdachten tezamen worden verricht. Hiermee wordt het volgende bedoeld: het plan is tezamen gemaakt, het plan is gezamenlijk uitgevoerd en daarbij zijn de handelingen gezamenlijk verricht.⁶⁴

⁵⁸ Uitspraak: 5.

⁵⁹ Uitspraken: 1, 3, 6, 9, 10, 12, 14 en 15.

⁶⁰ Uitspraak: 10.

⁶¹ Uitspraken: 1, 2, 3, 5, 7, 10, 11, 12, 14, 16 en 18.

⁶² Uitspraken: 1, 5, 7, 10, 11, 12, 14 en 18.

⁶³ Uitspraken: 1, 2, 3, 5, 7, 11, 16 en 18.

⁶⁴ Uitspraken: 1, 7, 10, 11, 12, 14 en 16.

In een aantal uitspraken werd geoordeeld dat het contact tussen de verdachte en medeverdachten veelvuldig geweest is, wat bijgedragen heeft aan de intensiteit van de samenwerking.⁶⁵ Zoals uitspraak drie waarbij het contact omtrent de uitvoering van het strafbare feit zo duurzaam was, te weten acht jaar lang, waardoor er werd gesproken van intensiteit.

Een ander voorbeeld van intensiteit van de samenwerking is de uitspraak⁶⁶ waarbij de rechter concludeerde dat de betrokkenheid van de verdachte groot was. Gezamenlijk waren ze aanwezig, liepen ze achter het slachtoffer aan en hebben hem toen ingesloten. Vervolgens hebben ze gelijktijdig geweldshandelingen verricht tegen het slachtoffer. Daarbij had medeverdachte een mes bij de hand, waarna verdachte een stuk hout van de grond heeft gepakt om ook met een voorwerp te kunnen mishandelen. Dit maakte voor de rechtbank dat er sprake was van een gezamenlijke uitvoering, waardoor er van medeplegen gesproken kan worden. In de uitspraak is te zien dat het woord samen cursief is gemaakt, om de intensiteit te benadrukken.

4.1.3. Onderlinge taakverdeling

De onderlinge taakverdeling omvat een gezamenlijke uitvoering van de bestanddelen van de delictsomschrijving, waarbij verdachte een deel van de bestanddelen inwilligt door de taken die hij ten behoeve van het strafbare feit uitoefent. Door middel van het Wormerveerse brandstichting arrest is ook duidelijk geworden dat er sprake kan zijn van een taakverdeling door de inwisselbaarheid van rollen. Echter dit is niet bevestigd door deze jurisprudentieanalyse.

Een taakverdeling wordt door de rechters in Den Haag specifiek besproken in tien van de achttien geanalyseerde uitspraken.⁶⁷ In de meeste uitspraken⁶⁸ was de reden voor beoordeling van een taakverdeling de duidelijk zichtbare rol die verdachte aanneemt ten tijde van de uitvoering van het strafbare feit. Een voorbeeld hiervan is de uitspraak betreffende een overval.⁶⁹ In deze zaak nam de verdachte in de voorbereiding de rol van medewerker op zich en tijdens de uitvoering de rol van een slachtoffer. Door de rol van slachtoffer in te nemen probeerde verdachte zich te onderscheiden van de medeverdachten. In werkelijkheid hoorde verdachte bij de medeverdachten. Een andere

⁶⁵ Uitspraken: 3, 10, 11, 12 en 18.

⁶⁶ Uitspraak: 2.

⁶⁷ Uitspraken: 1, 3, 5, 7, 9, 10, 11, 12, 14 en 15.

⁶⁸ Uitspraken: 1, 3, 9, 10, 11, 12 en 15.

⁶⁹ Uitspraak: 9.

taak van verdachte was de informatie geven inzake de kluisprocedure. De verschillende taken waren neergelegd in een plan en zichtbaar ten tijde van de uitvoering.

Gezien het voor het aannemen van medeplegen niet noodzakelijk is om ook fysiek aanwezig te zijn bij de uitvoering, is een onderlinge taakverdeling ook te zien in de inhoud van een plan. Dit is het geval bij vier uitspraken.⁷⁰ In deze uitspraken wordt geoordeeld dat er sprake is van een onderlinge taakverdeling, omdat er voorafgaande aan de uitvoering van het misdrijf een plan is gemaakt en de rol van verdachte neergelegd is als een grotere in de voorbereiding en/of afhandeling.

4.1.4. Rol in de voorbereiding

Zoals ook opgemerkt kan worden uit het staafdiagram, bijlage 2, is een rol in de voorbereiding het grootste aspect geweest inzake de beoordeling van een nauwe en bewuste samenwerking. Uit de analyse blijkt dat een verdachte een rol heeft gespeeld in de voorbereiding bij veertien van de achttien uitspraken.⁷¹ Wat opvalt is dat een rol in de voorbereiding gepaard gaat met het aspect: het belang van de rol.⁷² Zo kan het belang van de rol in de voorbereiding liggen in het bedenken van het plan omtrent het plegen van het strafbare feit.⁷³ In uitspraak zes had verdachte enkel een rol in de voorbereiding, deze rol was zo belangrijk dat het maakte dat er medeplegen aangenomen werd. Zijn rol in de voorbereiding was het observeren van het slachtoffer en het bakenen van de auto om zijn locatie te achterhalen. Met die informatie konden de medeverdachten de ontvoering laten plaatsvinden.

Een rol in de voorbereiding hebben de rechters ingevuld op basis van de volgende omstandigheden: het bedenken van het plan, het geven van instructies of informatie inzake de uitvoering van het misdrijf, het verschaffen van middelen of vervoer of het lokken van slachtoffers.

Wat ook opvalt is dat in veel van de geanalyseerde uitspraken de rol in de voorbereiding gecombineerd wordt met het feit dat er sprake is van een duidelijke taakverdeling.⁷⁴

⁷⁰ Uitspraken: 7, 11, 12 en 14.

⁷¹ Uitspraken: 1, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17 en 18.

⁷² Uitspraken: 1, 6, 7, 11 en 14.

⁷³ Uitspraken: 1, 7 en 11.

⁷⁴ Uitspraken: 1, 5, 7, 9, 10, 11, 12, 14 en 15.

4.1.5. Rol in de uitvoering

Een ander veel voorkomend aspect is de rol in de uitvoering. In de achttien geanalyseerde uitspraken is het dertien keer beoordeeld door de rechters in Den Haag.⁷⁵ Een uitvoerende rol houdt in het plegen van de feitelijke handelingen ten behoeve van het strafbare feit. Bij een geweldsmisdrijf zijn dit de geweldshandelingen tegen het slachtoffer, zoals bij uitspraak zestien. In deze uitspraak maakte het niet uit wie welke geweldshandeling verrichtte tegen het slachtoffer, enige rol in de uitvoering was voldoende voor het aannemen van medeplegen.

In een andere uitspraak⁷⁶ was er sprake van een rol in de uitvoering, terwijl verdachte niet de pleger was van de diefstal. Zonder feitelijke handeling oordeelt een rechter ook dat er sprake is van een rol in de uitvoering. In deze zaak bleef verdachte buiten staan, terwijl de medeverdachten verschillende winkels beroofde. Echter oordeelde de rechter dat verdachte een rol had in de uitvoering, aangezien hij ten tijde van de diefstallen buiten stond om de buit bewaren. Hiermee maakte de verdachte het voor de medeverdachten gemakkelijker om de diefstallen te plegen. Daarbij had hij ook een leidende rol in de diefstal, aangezien hij wist hoe de buit verkocht kon worden.

Nog een voorbeeld is de verdachte⁷⁷ welke een rol in de uitvoering had gezien hij de instructies verschaftte aan de uitvoerende betrokkenen. Daarbij haalde hij een enkele keer ook zelf de goederen op ten behoeve van het oplichten middels de valse bankieren app.

Dit betekent dat een leidende rol en/of het geven van instructies ten behoeve van de uitvoering van een strafbaar feit een reden is om te spreken van een uitvoerende rol. Dit wordt ook bevestigd door paragraaf 3.3.

4.1.6. Rol in de afhandeling

Een rol in de afhandeling is negen van de achttien keer ingevuld door de rechter.⁷⁸ Een rol in de afhandeling loopt uiteen, de volgende rollen waren voor de rechter bepalend in de geanalyseerde uitspraken: het verwerken van administratie⁷⁹, krijgen van een

⁷⁵ Uitspraken: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 15, 16, 17 en 18.

⁷⁶ Uitspraak: 15.

⁷⁷ Uitspraak: 5.

⁷⁸ Uitspraken: 1, 5, 7, 10, 11, 12, 13, 14 en 15.

⁷⁹ Uitspraak: 1.

vergoeding of delen in buit,⁸⁰ contact na het misdrijf,⁸¹ het vervoeren en dus ook ophalen van de medeverdachten na het misdrijf⁸² en het wegmaken van het lijk.⁸³

Wat uit de jurisprudentieanalyse blijkt is dat enkel een rol in de afhandeling waarbij medeplegen wordt aangenomen niet voorkomt, het gaat in ieder geval altijd gepaard met een rol in de voorbereiding en/of uitvoering. Dit bevestigt het feit dat een rol in afhandeling het minst doorslaggevend is, zie paragraaf 3.1.3.

In het geval van uitspraak veertien had verdachte een grote rol in de afhandeling, gezien zij een rol vervulde in het wegmaken van het lijk. Daarbij is ze meteen nadat het misdrijf gepleegd is door de medeverdachten telefonisch geïnformeerd. Daarbij had verdachte ook een essentiële bijdrage in de voorbereiding.

4.1.7. Aanwezigheid op belangrijke momenten

Wat betreft het aspect aanwezigheid op belangrijke momenten, hierover is gesproken door de rechter in zeven van de achttien uitspraken.⁸⁴ Wat blijkt is dat dit aspect vaak gepaard gaat met een gezamenlijke uitvoering waarbij er sprake is van fysieke aanwezigheid bij het strafbare feit. In slechts twee uitspraken⁸⁵ ging het om een andere gedraging dan een fysieke handeling ten tijde van de uitvoering van het strafbare feit. In beide zaken waren de verdachten buiten aan het wachten. Dit maakte dat ze wel aanwezig waren op een belangrijk moment, namelijk de uitvoering door medeverdachte.

De rol van de verdachte is een belangrijker aspect inzake het aannemen van medeplegen. De aanwezigheid op belangrijke momenten in combinatie met andere aspecten leidt tot een nauwe en bewuste samenwerking. Een voorbeeld is de rol van de verdachte in uitspraak tien. Hierbij had verdachte de taak om het vervoer te organiseren. Daarbij was zijn telefoon in de buurt van het plaats delict en had hij in de afhandeling een dwaalspoor achtergelaten voor de politie. Ander contact met het strafbare feit door verdachte was er niet. Toch oordeelde de rechter door de aanwezigheid van verdachte, middels de telefoon en auto, dat er sprake was van medeplegen.

⁸⁰ Uitspraken: 5, 11, en 15.

⁸¹ Uitspraken: 7, 12 en 14.

⁸² Uitspraken: 10, 11 en 13.

⁸³ Uitspraak: 14.

⁸⁴ Uitspraken: 2, 7, 8, 10, 11, 15 en 16.

⁸⁵ Uitspraken: 10 en 15.

4.1.8. Belang rol

In vijf van de achttien geanalyseerde uitspraken is een nauwe en bewuste samenwerking beoordeeld door het belang van de rol van verdachte.⁸⁶ Zoals uit paragraaf 3.1.4. blijkt wordt dit getoetst middels de vraag: Zou het feit ook gepleegd zijn zonder het aandeel van verdachte?

Het belang van de rol kwam in twee uitspraken⁸⁷ voort uit de essentiële bijdrage die de verdachte geleverd heeft. Zonder de rol van deze verdachten had het feit niet tot stand kunnen komen. In uitspraak zes was de essentiële bijdrage het mogelijk maken van de ontvoering door de locatie te geven van het slachtoffer. Een ander voorbeeld van het belang van de rol is het nemen van het initiatief voor het plegen van het strafbare feit.⁸⁸ Zonder dit initiatief was het strafbare feit niet tot stand gekomen. Deze essentiële bijdragen, in een feitelijke handeling en een initiatief, bevestigen de toetsingsvraag uit paragraaf 3.1.4.

4.1.9. Het niet distantiëren op een daartoe geëindigd tijdstip

Het niet distantiëren op een daartoe geëindigd tijdstip is slechts vier keer behandeld door de rechter inzake een nauwe en bewuste samenwerking.⁸⁹ Wat opvalt is dat al deze uitspraken geweldsdelicten waren. Het niet terugtrekken van verdachte is in drie van de vier gevallen gepaard met een gezamenlijke uitvoering.

Wat betreft uitspraak veertien gaat het om een gedraging voor en na het plegen van het strafbare feit. Hierbij heeft verdachte zich niet teruggetrokken van het vooropgezette plan om iemand van het leven te beroven. Verdachte was niet fysiek aanwezig bij de uitvoering.

Een ander voorbeeld van het niet distantiëren op een daartoe geëindigd tijdstip is de uitspraak⁹⁰ waarbij wordt geoordeeld op basis van het feit dat verdachte geen hulp heeft gezocht na het plegen van het strafbare feit. Dit feit is een dusdanig geweldsdelict waarbij verdachte kan weten dat het slachtoffer de dood ten gevolg zou hebben. Dit maakte dat er sprake was van het aannemen van medeplegen.

⁸⁶ Uitspraken: 1, 6, 7, 11 en 14.

⁸⁷ Uitspraken 6 en 14.

⁸⁸ Uitspraak 1.

⁸⁹ Uitspraken: 2, 8, 13 en 14.

⁹⁰ Uitspraak: 13.

4.2. Accessoriteit

Accessoriteit houdt in dat er een wettelijk bewezen strafbaar feit ten grondslag ligt aan de veroordeling. Hiervoor toetst de rechter het vervullen van alle bestanddelen van de delictsomschrijving. In het geval van een brandstichting⁹¹ betreffen deze bestanddelen: voorwaardelijk opzet en het stichtten van brand. In deze uitspraak heeft verdachte deze bestanddelen ingewilligd middels de uitvoering van het strafbare feit. Aangezien er in dit hoofdstuk enkel uitspraken zijn geanalyseerd waarbij medeplegen is aangenomen, is er in alle geanalyseerde uitspraken voldaan aan het accessoriteitsvereiste.⁹²

4.3. Dubbel opzet

Uit paragraaf 2.2.2. is gebleken dat opzet een subjectief bestanddeel is, het gaat om de persoon. Opzet is een vereiste inzake het aannemen van medeplegen. Dubbel opzet betekent enerzijds opzet op het leveren van een bijdrage aan het grondfeit. Anderzijds houdt opzet in de betrokkenheid bij de uitvoering van een strafbare feit in. Dit heet opzet op de samenwerking en staat niet benoemd in de delictsomschrijving, maar is wel een vereiste aangaande medeplegen.

Dat opzet een belangrijk vereiste is wordt ook bevestigd middels de jurisprudentieanalyse. In de geanalyseerde uitspraken komt opzet per definitie altijd voor. In vijf van de achttien uitspraken hebben de rechters zich niet uitgelaten over opzet.⁹³ Echter wijzen de handelingen die verdachten voor het strafbare feit hebben verricht op opzet op het grondfeit. De meeste van deze uitspraken gaan het delict diefstal aan, waarbij de verdachten een rol innamen.⁹⁴ Hieruit blijkt dat opzet wel werd behandeld, maar niet werd benoemd door de rechtbank en het hof.

In de jurisprudentieanalyse wordt opgemerkt dat aan het vereiste opzet op de samenwerking wordt voldaan middels een organisatie van het strafbare feit. In vijf van de achttien uitspraken was er sprake van opzet middels een bewuste deelneming.⁹⁵ Hierbij is er voorafgaande aan het misdrijf tezamen een plan gemaakt. Een voorbeeld is

⁹¹ Uitspraak: 4.

⁹² Uitspraken: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 en 18.

⁹³ Uitspraken: 5, 9, 12, 15 en 18.

⁹⁴ Uitspraken: 9, 12, 15 en 18.

⁹⁵ Uitspraken: 7, 10, 11, 13 en 14.

de uitspraak⁹⁶ waarbij er vooraf een volledig plan was opgesteld omtrent de uitvoering van het misdrijf.

Wanneer opzet gevestigd is op het grondfeit, is er sprake van bewust een bijdrage leveren aan de totstandkoming van het delict. Dit komt voor in de meeste geanalyseerde uitspraken, namelijk twaalf.⁹⁷ Een rechter toetst dan de opzet aan het gevolg wat het strafbare feit met zich meebrengt, hierbij speelt het doel van het delict en de bijdrage daaraan van verdachte een rol. In uitspraak één was verdachte bewust van het feit dat hij een illegaal bedrijf overnam en zette deze uitvoering voort, dit maakte dat hij opzet had op grondfeit: witwassen.

Een andere vorm van opzet op het strafbare feit is voorwaardelijk opzet. Hierbij is er geen sprake van bewust opzet op het gevolg wat intreedt, maar had een verdachte zich wel bewust kunnen zijn van de aanmerkelijke kans dat zijn daad bepaalde gevolgen kan innemen. Een voorbeeld hiervan is de zaak⁹⁸ waarbij de rechtbank oordeelde: *'dat verdachte door op de hiervoor beschreven wijze samen met [medeverdachte] een rookbom in de hobbykamer van zijn woning te maken, willens en wetens de aanmerkelijke kans heeft aanvaard dat er brand zou ontstaan'*. Voorwaardelijk opzet is vaak terug te zien bij geweldsmisdrijven.⁹⁹ Bij het gebruik van geweld is er namelijk een aanmerkelijke kans van letsel als gevolg van de geweldshandelingen, welke een verdachte bewust aanneemt als hij geweldshandelingen uitoefent.

4.4. Tussenconclusie

In dit hoofdstuk is toegelicht op basis van welke feiten en omstandigheden de rechtbank en het hof in Den Haag verdachten hebben veroordeeld tot medeplegen. Hieruit blijkt dat de vereisten van accessoriteit, opzet en een nauwe en bewuste samenwerking waarbij er sprake is van een intellectuele en/of materiële bijdrage zorgen voor een aanname van medeplegen. Accessoriteit houdt in dat er sprake is van een wettelijk bewezen strafbaar feit wat ten grondslag ligt. Ook is gebleken dat opzet een belangrijk vereiste is. Dubbel opzet is opzet op deelneming en/of het grondfeit. Daarnaast behandelen de rechters ook voorwaardelijk opzet waarbij verdachten zich bewust hadden kunnen zijn van de aanmerkelijke kans van het gevolg van het delict.

⁹⁶ Uitspraken: 13.

⁹⁷ Uitspraken: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 16 en 17.

⁹⁸ Uitspraak: 4.

⁹⁹ Uitspraak: 7, 10 en 13.

Het bepalen van de nauwe en bewuste samenwerking is complexer, deze kan voortvloeien uit een gezamenlijke uitvoering of een gedraging voor/tijdens/na het strafbare feit. Hierbij spelen de benoemde aspecten in het overzichtsarrest van de HR van 2 december 2014 een grote rol inzake de bepaling van een nauwe en bewuste samenwerking met voldoende gewicht.

In het geval van een gezamenlijke uitvoering maakt het voor de rechters in Den Haag niet uit welke verdachte bepaalde handelingen verricht. Mindere mate van feitelijke handelingen of helemaal geen fysieke aanwezigheid dienen gecompenseerd te worden met een grote(re) rol met een andere handeling. Wat opgemerkt kan worden uit de jurisprudentieanalyse is dat de meest bepalende aspecten voor de beoordeling van de rechtbank en het hof in Den Haag de rol van een verdachte in de voorbereiding en uitvoering, de onderlinge taakverdeling en de intensiteit van de samenwerking zijn.

De intensiteit van de samenwerking wordt door de rechters in Den Haag beoordeeld op basis van de handelingen die tezamen worden verricht. De intensiteit van de samenwerking ligt dus in de gezamenlijke uitvoering. Daarbij kan de samenwerking ook intens zijn door het contact wat gehouden wordt ten tijde van de uitvoering van het misdrijf.

Een ander veel voorkomend aspect is de onderlinge taakverdeling, dit is zichtbaar in de rol die ingenomen wordt door een verdachte. Dit kan ten tijde van de uitvoering of middels het vooropgezette plan. Uit de jurisprudentieanalyse blijkt dat een voorbereidende rol de meest behandelde rol is en in bijna alle gevallen gepaard gaat met een onderlinge taakverdeling. De rol in de uitvoering houdt in, het hebben van een rol welke bijdraagt aan de totstandkoming van het strafbare feit. Dit kan middels feitelijke handelingen of door het geven van instructies en informatie op afstand.

De jurisprudentieanalyse bevestigt het feit dat de rol in de afhandeling de minst doorslaggevende rol is die een verdachte kan innemen. Opgemerkt wordt dat deze rol altijd gepaard gaat met een rol in de voorbereiding of uitvoering om te spreken van een nauwe en bewuste samenwerking.

Voor de rechters in Den Haag zijn de aspecten aanwezig op belangrijke momenten, het belang van de rol en het niet terugtrekken op een daartoe geëindigd tijdstip het minst belangrijk. De analyse heeft bevestigd dat deze aspecten gecombineerd dienen te worden met een rol, gezien deze belangrijker zijn inzake het aannemen van medeplegen. Opvallend bij het niet distantiëren is dat het enkel benoemd is bij geweldsdelicten. Daarbij werd dit ook benoemd vanwege het niet aanbieden van hulp door verdachte.

Hoofdstuk 5: Resultaten vrijspraak van medeplegen

In hoofdstuk 5 wordt op basis van een jurisprudentieanalyse, te vinden in bijlage 3, opgemerkt welke feiten en omstandigheden voor de rechtbank en het hof Den Haag bepalend zijn ten aanzien van het vrijspreken van medeplegen. Hiermee wordt de vierde deelvraag beantwoord.

Er zijn veel uitspraken te vinden omtrent medeplegen. Ter beantwoording van deze deelvraag zijn er twaalf uitspraken van de rechtbank en hof in Den Haag geselecteerd. De uitspraken zijn geselecteerd op basis van vrijspraak van medeplegen waarbij de rechtbank voldoende motivering geeft. Hierdoor zijn de geselecteerde uitspraken relevant voor het onderzoek. In sommige uitspraken was er sprake van meerdere strafbare feiten. Hierbij is gekozen om één strafbaar feit te beoordelen, waarbij er het uitgebreidst gemotiveerd werd door de rechter.

De analyse is gedaan op basis van de aspecten die zijn voortgekomen uit het theoretisch onderzoek. Deze zijn terug te zien in het analyseschema in bijlage 3. Daarbij is er in bijlage 4 ook een staafdiagram te vinden inhoudende de resultaten van het voorkomen van de aspecten.

De volgorde van de aspecten die wordt aangehouden is dezelfde als in hoofdstuk 4. In dit hoofdstuk wordt ook dezelfde werkwijze toegepast. Er wordt per paragraaf een aspect behandeld, hierbij wordt in de voetnoten verwezen naar verschillende uitspraken. De geselecteerde jurisprudentie wordt genummerd in het schema. De ECLI-nummers zijn opgenomen in de jurisprudentielijst.

5.1. Nauwe en bewuste samenwerking

Als er geen sprake is van een nauwe en bewuste samenwerking wordt medeplegen niet aangenomen. Dit is voortgekomen uit het arrest van de Hoge Raad op 2 december 2014.

Blijkens de jurisprudentieanalyse wordt opgemerkt dat de aspecten die maken dat er sprake is van een nauwe en bewuste samenwerking nauwelijks voorkomen in het geval van vrijspraak. Zie hiervoor ook het staafdiagram in bijlage 4. Gezien de rol van verdachte niet van intellectuele en/of materiële bijdrage is geweest, is er geen sprake van een nauwe en bewuste samenwerking. Om deze reden zijn de verdachten in dit hoofdstuk vrijgesproken van medeplegen.

Middels deze analyse wordt het belang van een nauwe en bewuste samenwerking inzake het aannemen van medeplegen bevestigd. Het voorkomen van de aspecten inzake een nauwe en bewuste samenwerking zijn: intensiteit samenwerking, een rol in de

voorbereiding, uitvoering of afhandeling, het belang van de rol, het niet distantiëren op een daartoe geëindigd tijdstip en aanwezigheid op belangrijke momenten.

Ook wordt opgemerkt dat beoordeling van de bijdrage van verdachte in de geanalyseerde uitspraken is gedaan op basis van maximaal twee aspecten. Hieruit kan opgemaakt worden dat de bijdrage van verdachte volgens de rechters in Den Haag moet bestaan uit meer dan twee aspecten om te kunnen spreken van medeplegen. Hieronder zullen de aspecten worden toegelicht.

5.1.1. Intellectuele en/of materiële bijdrage

Uit de jurisprudentieanalyse blijkt dat de rol van een verdachte van intellectuele en/of materiële bijdrage moet zijn. In veel van de geanalyseerde uitspraken wordt geoordeeld dat er geen wezenlijke bijdrage aan de totstandkoming van het strafbare feit is geleverd, wat maakt dat er geen sprake is van medeplegen. Deze bijdrage kan in de vorm van een gezamenlijke uitvoering of een gedraging voor/tijdens/na het plegen van een strafbaar feit. Een gezamenlijke uitvoering betekent het fysiek aanwezig zijn bij een strafbaar feit. Dit is niet noodzakelijk. Geen fysieke aanwezigheid, maar toch een bijdrage van voldoende gewicht heeft betrekking op een gedraging voor/tijdens/na het plegen van een strafbaar feit. Hierbij dient er sprake te zijn van een grote(re) rol in de voorbereiding of afhandeling om te spreken van een intellectuele en/of wezenlijke bijdrage. Een voorbeeld hiervan in uitspraak zeven, waarbij de rol in de voorbereiding niet van wezenlijke bijdrage was om te kunnen spreken van medeplegen.

Wat betreft de motivering van het ontbreken van een gezamenlijke uitvoering, is dit voorgekomen in drie van die twaalf geanalyseerde uitspraken.¹⁰⁰ Uit één van deze uitspraken¹⁰¹ blijkt dat het ontbreken van enige relatie tussen verdachte en medeverdachten zorgde voor het missen van een gezamenlijke uitvoering. Het oordeel omtrent geen relatie dus geen nauwe en bewuste samenwerking, is ook terug te zien in uitspraak twaalf waarbij er geen bewijs was voor een gezamenlijke uitvoering.

Middels de jurisprudentieanalyse wordt de theorie bevestigd: er dient een wezenlijke bijdrage geleverd te worden door verdachte inzake een nauwe en bewuste samenwerking. Ontbreken van een intellectuele en/of materiële bijdrage heeft als gevolg dat medeplegen niet wordt aangenomen.

¹⁰⁰ Uitspraken: 8, 11 en 12.

¹⁰¹ Uitspraak: 8.

5.1.2. Intensiteit samenwerking

In één uitspraak is de intensiteit van de samenwerking beoordeeld door de rechter.¹⁰² Gezien het feit dat er geen bewijs is geleverd inzake een samenwerking tussen verdachte en medeverdachte, is er ook geen sprake van een intensieve samenwerking. In deze uitspraak had verdachte enkel een rol als vervoerder. Dit maakte dat er geen nauwe en bewuste samenwerking was inzake de poging tot moord. Hierdoor werd verdachte vrijgesproken van het medeplegen aan de poging tot moord.

5.1.3. Onderlinge taakverdeling

Een onderlinge taakverdeling betekent dat iedere verdachte een taak uitvoert waardoor gezamenlijk de bestanddelen van de delictsomschrijving worden ingewilligd. Uit het theoretisch onderzoek, paragraaf 3.1.2., is gebleken dat inwisselbaarheid van de rollen ook wijst op een onderlinge taakverdeling waardoor een verdachte, ondanks het feit dat hij geen bestanddelen vervult, aangemerkt wordt als medepleger. Dit wordt bevestigd middels de uitspraak¹⁰³ waarbij de rechtbank Den Haag oordeelde dat de medeverdachten een inwisselbare rol hadden, waardoor er sprake was van een nauwe en bewuste samenwerking. De verdachte werd vrijgesproken, gezien zijn rol geen wezenlijke bijdrage was.

Opgemerkt kan worden dat in de andere uitspraken de onderlinge taakverdeling niet behandeld is door de rechters in Den Haag, omdat er geen sprake van was.

5.1.4. Rol in de voorbereiding

Zoals op te merken uit het staafdiagram, bijlage 4, is een rol in de voorbereiding met stip het meest voorkomende aspect inzake een beoordeling tot nauwe en bewuste samenwerking. In zes van de twaalf geanalyseerde uitspraken droeg de verdachte bij aan het plegen aan het strafbare feit middels een rol in de voorbereiding.¹⁰⁴

In vier van deze uitspraken¹⁰⁵ was deze rol in een vervoerders rol. Hierbij zijn de verdachten niet fysiek aanwezig geweest bij het plegen van het strafbare feit. Ook hebben ze geen feitelijke handelingen verricht tegen het slachtoffer. Wat blijkt uit het oordeel van de rechters is dat gezien de verdachten de enkele rol van een vervoerder innamen, er geen sprake was van een wezenlijke bijdrage. Omdat inzake uitspraak één

¹⁰² Uitspraak: 3.

¹⁰³ Uitspraak: 1.

¹⁰⁴ Uitspraken: 1, 2, 3, 7, 8 en 11.

¹⁰⁵ Uitspraken: 1, 2, 3 en 11.

de medeverdachten een inwisselbare rol hadden, werden zij wel veroordeeld tot medeplegen aan het strafbare feit.

In uitspraak zeven wordt door de rechter gemotiveerd dat de enkele rol in de voorbereiding, welke inhield het observeren van slachtoffers, niet compenseert voor het feit dat hij geen bijdrage heeft geleverd aan de diefstal. Terwijl in uitspraak tien verdachte een rol in de uitvoering had, maar een rol in de voorbereiding niet bewezen kon worden wat maakte dat er geen sprake was van een nauwe en bewuste samenwerking.

5.1.5. Rol in de uitvoering

Een ander relatief vaak voorkomend aspect inzake de motivering van de rechters in Den Haag, is de rol in de uitvoering. Deze rol wordt in drie van de twaalf geanalyseerde uitspraken aangenomen door een verdachte.¹⁰⁶ Wat opvalt is dat in het geval van twee van deze uitspraken¹⁰⁷ er daadwerkelijk fysieke handelingen zijn verricht door verdachten. Wat betreft de niet genoemde uitspraken, hierbij hadden de verdachten geen rol in de uitvoering gezien zij niet fysiek aanwezig waren bij de uitvoering van het strafbare feit of een leidende rol innamen.

Inzake uitspraak zes, welke aan bod is gekomen bij de opzet 5.2., maakte het ontbreken van de opzet dat er geen sprake was van een nauwe en bewuste samenwerking en/of gezamenlijke uitvoering, terwijl verdachte wel een feitelijke handeling heeft verricht. De onwetendheid van de uitvoering, waarbij wel een rol wordt gespeeld, is ook te lezen in uitspraak tien. De rechter keek hierdoor naar een rol in een vooropgesteld plan maar deze kon niet worden vastgesteld. De rechter vult een nauwe en bewuste samenwerking niet in met een rol in de uitvoering zonder opzet. Wel wees de rechter erop dat bewijs voor een plan zou maken dat er sprake is van medeplegen.

Een ander voorbeeld is uitspraak twaalf, hierbij werd geoordeeld dat de rol van verdachte van dusdanig klein gewicht was dat er niet gesproken kon worden van een gezamenlijke uitvoering. Ook uit deze zaak blijkt dat de rechter oordeelde op basis van het missen van opzet op het strafbare feit. Dit zorgde namelijk voor geen gezamenlijke uitvoering, waardoor verdachte werd vrijgesproken van medeplegen.

¹⁰⁶ Uitspraken: 6, 10 en 12.

¹⁰⁷ Uitspraken: 6 en 12.

5.1.6. Rol in afhandeling

Een rol in de afhandeling houdt in dat een verdachte nadat het strafbare feit gepleegd is een handeling verricht. Van de twaalf geanalyseerde uitspraken heeft de rechter beoordeeld dat een verdachte in vier uitspraken¹⁰⁸ een verdachte een rol in de afhandeling verrichte. Wat betreft de andere geanalyseerde uitspraken namen de verdachte een rol in voorbereiding en/of uitvoering in of zijn er geen bewijsmiddelen voor enige rol van verdachte. Zoals in uitspraak twee waarbij verdachte enkel een bewezen rol in de voorbereiding in heeft genomen, gezien het feit dat er nog geen feitelijke handelingen zijn verricht inhoudende een rol in de uitvoering of afhandeling.

Een voorbeeld van een oordeel inzake de rol in de afhandeling is te zien in uitspraak vier, waarbij er een overval met doodslag gepleegd was. De rol van verdachte kon in de voorbereiding en tijdens het plegen van het strafbare feit niet vastgesteld worden. Haar bewezen rol was het verkopen van de gestolen goederen. Daarbij heeft zij achteraf middelen verschaft voor de medeverdachte. Opvallend is dat er is geoordeeld dat deze rol geen bijdrage is aan de totstandkoming van het strafbare feit, waardoor er een wezenlijke bijdrage mist en medeplegen niet aangenomen wordt.

Op basis van paragraaf 3.1.3. en de jurisprudentieanalyse van hoofdstuk 4 kan bevestigd worden dat een rol in de afhandeling de minst belangrijke is, gezien deze rol niet doorslaggevend is.

5.1.7. Aanwezigheid belangrijke momenten

In twee van de twaalf¹⁰⁹ geanalyseerde uitspraken is het aspect aanwezigheid op belangrijke moment ingevuld door de rechters. Zoals uit de jurisprudentieanalyse van veroordeling tot medeplegen is gebleken is het enkel aanwezig zijn op een belangrijk moment niet genoeg voor een veroordeling tot medeplegen. Dit wordt bevestigd in uitspraak vijf, waarbij er geen andere bewijsmiddelen waren en verdachte daarom werd vrijgesproken van medeplegen.

In het geval van uitspraak elf had verdachte ook een rol in de voorbereiding. Opmerkelijk is dat verdachte kennis had van het strafbare feit waarbij hij ook aanwezig was. Toch oordeelde de rechter dat er geen sprake was van medeplegen, omdat verdachte aan het strafbare feit geen wezenlijke bijdrage heeft geleverd. Hierdoor was er geen gezamenlijke uitvoering.

¹⁰⁸ Uitspraken: 4, 7, 8 en 11.

¹⁰⁹ Uitspraken: 5 en 11.

Wat opvalt is dat in deze analyse het aspect voorkomt bij andere delicten dan geweldsdelicten, anders dan in hoofdstuk 4.

5.1.8. Belang van de rol

Het belang van de rol komt voor in één van de twaalf geanalyseerde uitspraken.¹¹⁰ In deze uitspraak was de rol van verdachte van belang, gezien hij een bijdrage had aan de totstandkoming van het strafbare feit. Dit was aan de hand van WhatsApp gesprekken over het delict. Toch oordeelde de rechter in deze uitspraak vrijspraak van medeplegen, gezien hij geen feitelijke handeling heeft gepleegd inzake de diefstal. Wat opmerkelijk is dat verdachte in de voorbereiding ook heeft meegezocht naar een slachtoffer.

5.1.9. Niet distantiëren op een daartoe geëindigd tijdstip

Wat betreft het niet distantiëren op een daartoe geëindigd tijdstip, dit is voorgekomen in één uitspraak.¹¹¹ In deze zaak is er geen bewijs voor het feit dat verdachte zelf een fysieke handeling heeft verricht inzake de diefstal. De rechter oordeelde dat het weten van de diefstal door medeverdachten en het zich niet distantiëren ervan geen nauwe en bewuste samenwerking oplevert.

5.3. Accessoriteit

Accessoriteit houdt in dat er een wettelijk bewezen strafbaar feit ten grondslag ligt aan de veroordeling. Een rechter beoordeelt dit aan de hand van de vervulde bestanddelen van de delictsomschrijving door een verdachte. In het geval van twee uitspraken is er voldaan aan accessoriteit, hierbij werd in plaats van medeplegen geoordeeld tot medeplichtigheid.¹¹²

In de andere tien uitspraken is er geoordeeld tot vrijspraak van medeplegen van het strafbare feit. Gezien er in het geval van vrijspraak medeplegen niet aangenomen wordt, ligt er ook geen wettelijk bewezen feit ten grondslag. Een voorbeeld is uitspraak vijf, waarbij er onvoldoende bewijsmiddelen waren dat verdachte heeft bijgedragen op enige wijze aan de overval.

¹¹⁰ Uitspraak: 7.

¹¹¹ Uitspraak: 9.

¹¹² Uitspraken: 1 en 2.

5.3. Dubbel opzet

Opzet is een vereiste inhoudende enerzijds het opzettelijk leveren van een bijdrage aan het delict. Dit heet opzet op het grondfeit. Anderzijds is opzettelijk deelnemen aan een strafbaar feit. Opzet op de samenwerking is niet geschreven in de delictsomschrijving, maar is wel een vereiste voor het aannemen van medeplegen. In het geval van het aannemen van medeplegen, dient er sprake te zijn van opzet. Aangezien dit hoofdstuk gaat over vrijspraak van medeplegen komt opzet gering voor. In slechts twee van de twaalf geanalyseerde uitspraken is er sprake geweest van opzet op het strafbare feit.¹¹³

Daarbij is in uitspraak één geoordeeld dat er sprake was van een opzet op de samenwerking. In deze uitspraak was verdachte de bestuurder van de medeplegers, welke messen bij zich droegen. Er was sprake van een incident, waarna verdachte achter het slachtoffer aanreed. Toen het slachtoffer door verdachte is klemgereden, hebben medeverdachten hem mishandeld. Hij heeft geprobeerd hen te stoppen, gezien hij niet wist dat de medeverdachten dit zouden doen. Hiermee wordt ook het voorwaardelijk opzet uit paragraaf 4.2. bevestigd, vanwege de aanmerkelijke kans van het gebruik van de messen door medeverdachten.

In twee uitspraken¹¹⁴ wordt door de rechter gemotiveerd waarom er geen sprake is van opzet. Verdachte vermoedde dat medeverdachte de consumpties afrekende, waardoor verdachte een uitvoerende rol had bij het plegen van de diefstal. Echter had hij geen opzet op een diefstal.¹¹⁵ Hierdoor was er wel opzet op de deelneming, maar geen opzet op het plegen van het strafbare feit met de gevolgen van dien.

In het geval van uitspraak acht was er ook geen opzet op zowel het strafbare feit als de samenwerking. In deze uitspraak sprak verdachte de Nederlandse taal niet goed en deed hij wat zijn baas hem opdroeg, wat gebruikelijk was.

Uit de jurisprudentieanalyse blijkt dat onwetendheid opzet wegneemt.

5.4. Tussenconclusie

In dit hoofdstuk is aan de hand van een jurisprudentieanalyse toelichting gegeven op basis van welke feiten en omstandigheden de rechtbank en het hof in Den Haag oordelen tot het vrijspreken van medeplegen aan een strafbaar feit. Hieruit blijkt dat er vaak geen

¹¹³ Uitspraken: 1 en 2.

¹¹⁴ Uitspraken: 6 en 8.

¹¹⁵ Uitspraak: 6.

sprake is van accessoriteit of opzet. Dit betekent dat zonder deze twee vereisten er geen sprake kan zijn van medeplegen. Door de rechters in Den Haag is bevestigd dat opzet het willens en wetens uitvoeren van een strafbaar feit inhoudt. Onwetendheid neemt opzet op een grondfeit weg.

Op basis van deze jurisprudentieanalyse is gebleken dat er zonder een nauwe en bewuste samenwerking geen sprake kan zijn van medeplegen. De rol die een verdachte inneemt dient van wezenlijke bijdrage te zijn of gecompenseerd te worden middels een andere grote(re) rol. De rechters in Den Haag oordeelden dat een gezamenlijke uitvoering ook kan voortkomen uit de relatie van de medeverdachten. Zonder enige samenwerking is er geen medeplegen. Ook kan geconcludeerd worden dat inwisselbaarheid van de rollen maakt dat er sprake is van een nauwe en bewuste samenwerking.

Het meest behandelde aspect is een rol in de voorbereiding. Vaak werd deze rol ingenomen middels een vervoerders rol. Opgemerkt kan worden dat deze rol niet inhoudt het van verrichten van feitelijke handelingen ten tijde van de uitvoering van het misdrijf. Hierdoor wordt geoordeeld dat er geen wezenlijke bijdrage geleverd wordt aan het strafbare feit, waardoor combinatie met een andere rol pas zorgt voor het aannemen van medeplegen. De uitvoerende rol behelst niet enkel het verrichten van feitelijke handelingen, er dient een wezenlijke bijdrage geleverd te worden aan de totstandkoming van het strafbare feit. Opgemerkt wordt dat hierbij wel sprake dient te zijn van opzet, wanneer dit ontbreekt is medeplegen niet aangenomen.

Middels de analyse kan bevestigd worden dat een rol in de afhandeling, aanwezigheid op belangrijke momenten, het belang van de rol en het niet terugtrekken op een daartoe geëindigd tijdstip op zichzelf niet bijdragen aan de totstandkoming van een strafbaar feit, waardoor deze aspecten niet maken dat er sprake is van een nauwe en bewuste samenwerking en dus medeplegen.

Hoofdstuk 6: Conclusie

Rechters in Den Haag dienen zelf invulling te geven aan medeplegen ex artikel 47 Sr. Om deze reden brengt het aannemen van medeplegen in de praktijk onduidelijkheid met zich mee. Hierdoor is er voor Haagrecht Advocaten behoefte aan handvatten omtrent de feiten en omstandigheden die maken dat er sprake is van medeplegen. In dit onderzoek is aan de hand van wetgeving- en literatuuronderzoek en jurisprudentieanalyse antwoord gegeven op de volgende centrale vraag: *Wat kan Haagrecht Advocaten haar cliënten aan wie medeplegen van een strafbaar feit ten laste wordt gelegd adviseren, blijkens wetgeving- en jurisprudentieonderzoek?*

Uit het theoretisch onderzoek blijkt dat invulling van medeplegen gegeven wordt door de rechtbank en het hof van Den Haag middels de volgende vereisten: nauwe en bewuste samenwerking waarbij er sprake is van een intellectuele en/of materiële bijdrage van een verdachte, opzet en accessoriteit. Deze vereisten komen voort uit het overzichtsarrest van 2 december 2014 en de conclusie van Hofstee en Spronken.

Ten eerste is belangrijk dat er zonder een strafbare gedraging geen sprake kan zijn van medeplegen. En veroordeling dient voldoende gemotiveerd te worden door de rechters in Den Haag. Ten tweede is opzet een belangrijk vereiste. Het betekent het willens en wetens accepteren van het gevolg wat teweeg wordt gebracht door het strafbare feit. Dubbel opzet houdt enerzijds in opzet op het grondfeit. Anderzijds opzet op de samenwerking. Ook in het geval van culpoze delicten kan er sprake zijn van opzet op de samenwerking, waardoor medeplegen wordt aangenomen. Voorwaardelijk opzet wordt in de jurisprudentieanalyse behandeld middels de aanmerkelijke kans van het gevolg van het strafbare feit. Zonder enige opzet wordt medeplegen niet aangenomen.

Een nauwe en bewuste samenwerking beoordelen is complex, aangezien de beoordeling wordt gedaan op basis van feiten en omstandigheden. Verdachte dient een wezenlijke bijdrage te leveren in de vorm van een gezamenlijke uitvoering of een gedraging voor/tijdens/na het plegen van het strafbare feit. Deze wezenlijke bijdrage wordt beoordeeld op basis van de gegeven aspecten. Door de jurisprudentieanalyse wordt bevestigd dat de gegeven aspecten maken dat er sprake is van een nauwe en bewuste samenwerking. Belangrijk is dat het niet noodzakelijk is dat een verdachte fysieke handelingen verricht. De rol van een verdachte staat centraal. Door middel van combinatie met een andere grote(re) rol kan er gesproken worden van een bijdrage van voldoende gewicht. Er dient ten minste sprake te zijn van twee combinatie van twee of meer aspecten om te kunnen spreken van een nauwe en bewuste samenwerking. Er kan geconcludeerd worden dat de belangrijkste aspecten zijn: de rol in de voorbereiding en uitvoering en de intensiteit van de samenwerking.

Het meest behandelde aspect door de rechters in Den Haag, bij zowel een veroordeling als vrijspraak, is een rol in de voorbereiding. Deze rol wordt vaak getoetst aan het vooropgestelde plan. Hierdoor blijkt dat de onderlinge taakverdeling ook wordt meegewogen in deze beoordeling, aangezien deze zichtbaar is in de organisatie of het vooropgestelde plan. Derhalve kan geadviseerd worden om oog te hebben op het plan van het strafbare feit. Bij het vrijspreken van medeplegen komt een onderlinge taakverdeling niet voor.

Een ander veel voorkomend aspect is de intensiteit van de samenwerking. Dit is een gezamenlijke uitvoering waarbij er tezamen handelingen worden verricht en er een relatie is tussen de medeverdachten. De relatie tussen medeverdachten omvat een gezamenlijke uitvoering, welke wijst op een nauwe en bewuste samenwerking. Hierdoor kan geadviseerd worden dat het verstandig is om op te letten op het verband tussen de verdachten en deze zo klein mogelijk te laten lijken.

Een verdachte dient een bijdrage te leveren aan de totstandkoming van het strafbare feit om aangemerkt te worden als medepleger. Geadviseerd wordt om de bijdrage aan de totstandkoming zo klein mogelijk te laten lijken. Een rol in de uitvoering houdt in het leveren van een bijdrage ten tijde van het plegen strafbare feit, dit maakt dat door deze rol een bijdrage wordt geleverd aan de totstandkoming. Opvallend is dat het in deze rol niet uitmaakt wie welke handelingen verricht. De rol is ook in te vullen door het geven van instructies en informatie op afstand. Deze rol behoeft geen fysieke aanwezigheid.

Gezien een bijdrage aan de totstandkoming van het strafbare feit een vereiste is voor het aannemen van medeplegen, is de enkele rol in afhandeling op zichzelf geen bijdrage van voldoende gewicht is. Combinatie is noodzakelijk. Dit geldt ook voor de aspecten aanwezigheid op belangrijke momenten, het belang van de rol en het niet distantiëren op een daartoe geëindigd tijdstip. Hierdoor is het verstandig om enerzijds deze aspecten te verkleinen, wat maakt dat een combinatie niet mogelijk is. Anderzijds zou de nadruk gelegd kunnen worden op het feit dat ze afzonderlijk weinig van waarde zijn.

Op basis van het huidige onderzoek zijn er handvatten voor Haagrecht Advocaten gecreëerd, welke bruikbaar zijn bij het advies voor haar cliënten aan wie medeplegen van een strafbaar feit ten laste is gelegd. Hiervoor is een aanbeveling geschreven, te vinden in hoofdstuk 7. Daarbij is er een overzichtsschema gemaakt, hiervoor wordt verwezen naar bijlage 5.

Hoofdstuk 7: Aanbeveling

Dit onderzoek heeft geleid tot de in dit hoofdstuk beschreven aanbeveling. Door deze aanbeveling wordt Haagrecht Advocaten handvatten geboden omtrent de feiten en omstandigheden die maken dat er medeplegen aangenomen kan worden. Met deze handvatten kan Haagrecht Advocaten haar cliënten van wie medeplegen van een strafbaar feit ten laste is gelegd adviseren.

Uit de conclusie is gebleken dat de belangrijkste vereisten inzake het aannemen van medeplegen zijn: accessoriteit, opzet en een nauwe en bewuste samenwerking. Hierover kan ik het volgende aanbevelen:

7.1. Accessoriteit

Ten eerste adviseer ik om met cliënt na te gaan of er sprake is van een strafbare gedraging, aangezien zonder strafbare gedraging er ook geen sprake kan zijn van medeplegen. Dit maakt cliënt geen verdachte. De strafbare gedraging kan al weggenomen worden in de verklaring van cliënt als deze stelt er niks mee te maken heeft. Anderzijds op zitting middels het betwisten van enig bewijs.

7.2. Opzet

Ten tweede is er zonder opzet ook geen mogelijkheid tot een veroordeling van medeplegen. Hierdoor kan ik adviseren dat dit een grote rol is aangaande de persoon van cliënt. Geadviseerd wordt het opzet in de verklaring van cliënt al weg te nemen, bijvoorbeeld door het plan te verzwijgen gezien opzettelijk deelnemen neergelegd kan zijn in het plan. Cliënt dient in ieder geval geen opzet te hebben op de samenwerking, ook bij culpoze delicten. Daarbij is opzet op het grondfeit een mogelijkheid tot aannemen van medeplegen. Ik adviseer hierbij op te letten op voorwaardelijk opzet, wat gaat over de aanmerkelijke kans. De aanmerkelijke kans kan op zitting betwist worden als het gevolg niet algemeen bekend is of bekend kon zijn voor cliënt.

7.3. Nauwe en bewuste samenwerking

Wanneer cliënt en medeverdachten ervan worden verdacht dat ze gezamenlijk een strafbaar feit hebben gepleegd, zullen de rechters in Den Haag gaan oordelen of verdachte hieraan een wezenlijke bijdrage heeft geleverd. Dit kan in de vorm van een gezamenlijke uitvoering of een gedraging voor/tijdens/na het plegen van het strafbare feit.

7.3.1. Gezamenlijke uitvoering

Wat betreft een gezamenlijke uitvoering adviseer ik om de bijdrage aan het vervullen van de bestanddelen te beperken. Een gezamenlijke uitvoering omvat namelijk gezamenlijk de bestanddelen van de delictsomschrijving inwilligen. Om als medepleger aangemerkt te worden dient cliënt een bijdrage geleverd te hebben aan de totstandkoming van het strafbare feit. Dit maakt dat geadviseerd wordt om aan te stippen dat cliënt geen uitvoeringshandelingen verricht heeft, waardoor er geen sprake is van een wezenlijke bijdrage. Indien op zitting, kan er gepleit worden voor een minimale bijdrage van cliënt en het missen van een relatie tussen hem en zijn medeverdachten.

7.3.2. Intensiteit van de samenwerking

Een nauwe en bewuste samenwerking kan voortvloeien uit de intensiteit van de samenwerking. Dit aspect is vaak behandeld door de rechters in Den Haag. Door hen werd de nadruk gelegd op de tezamen verrichte handelingen. Om deze reden kan ik hier adviseren de handelingen die cliënt verricht heeft te verkleinen en te focussen op de niet tezamen verrichte handelingen, waardoor het aandeel van cliënt anders lijkt. Ook hierbij adviseer ik cliënt in het geven van zijn verklaring te zwijgen over de relatie met de medeverdachten.

7.3.3. Onderlinge taakverdeling

Een onderlinge taakverdeling wordt getoetst aan een vooropgesteld plan of de zichtbaarheid ervan ten tijde van de uitvoering. Door het plan wordt dit aspect in combinatie gezien met een rol in de voorbereiding. Combinatie van aspecten zorgt voor een snellere aanname van medeplegen. Hierdoor wordt geadviseerd oplettend te zijn op een vooropgesteld plan, mocht die aanwezig zijn. Aangezien hieruit ook een rol in de voorbereiding kan voortkomen wordt geadviseerd de rol zo klein mogelijk te houden, zowel in de verklaring als op zitting.

7.3.4. Rol in de voorbereiding, uitvoering of afhandeling

De meest behandelde aspecten zijn een rol in de voorbereiding en uitvoering. Gezien er middels deze rollen een bijdrage geleverd kan worden aan de totstandkoming van het strafbare feit, adviseer ik deze bijdrage van klein gewicht te houden. Zonder een wezenlijke bijdrage aan het strafbare feit wordt er namelijk niet gesproken van medeplegen. Een rol in afhandeling geeft geen bijdrage aan de totstandkoming van het strafbare feit, een rol hierin is voor cliënt nog geen reden om veroordeeld te worden tot medepleger.

7.3.5. Overige aspecten

Wat betreft de overige aspecten kan ik adviseren dat deze afzonderlijk geen invloed hebben op de aanname van medeplegen. Een combinatie wel. Geadviseerd wordt om de bijdragen middels deze aspecten zo klein mogelijk te houden, gezien ze van voldoende gewicht dienen te zijn om te kunnen spreken van medeplegen. Het enkele aanwezig zijn of het niet terugtrekken is hulpverlenend. Wanneer er geen wezenlijke bijdrage wordt geleverd kan er gepleit worden voor medeplichtigheid in plaats van medeplegen.

7.4. Beroepsproduct

Op basis van de bevindingen en aanbeveling die zijn voortgekomen uit dit onderzoek is er een overzichtsschema opgesteld. Dit overzicht bevat handvatten die Haagrecht Advocaten kan gebruiken in het geval er een cliënt is aan wie medeplegen ten laste gelegd is, waarbij er al sprake is van accessoriteit en opzet. Met deze handvatten weet Haagrecht Advocaten wat van belang kan zijn inzake de ondersteuning van cliënt. Het overzichtsschema is te vinden in bijlage 5.

Hoofdstuk 8: Literatuurlijst

8.1. Boeken

De Hullu 2018

J. de Hullu, *Materieel Strafrecht – Over algemene leerstukken van strafrechtelijke aansprakelijkheid naar Nederlands recht*, Deventer: Kluwer 2018.

De Jong

D.H. de Jong, *Vormen van strafbare deelneming*, Plegen en Deelnemen, Deventer: Kluwer 2007.

Van der Leij

J.B.J. van der Leij, *Plegen en deelnemen*, Deventer: Kluwer 2007.

Smidt

J.W. Smidt, *Geschiedenis van het Wetboek van Strafrecht*, Heerlen 1891.

8.2. Elektronisch

Dolman in: T&C Strafrecht, artikel 47 Sr

M.M. Dolman, in: *Tekst en Commentaar Strafrecht*, Deventer: Kluwer 2020, art. 47 sr, (online, laatst bijgewerkt op 5 maart 2020).

Van den Brink

S.E. van den Brink, *Medeplegen: strafbaar feit in bewuste en nauwe samenwerking plegen*, (online, laatst bijgewerkt op 29 maart 2020).

De Rechtspraak

De Rechtspraak, *Handvatten voor afbakening medeplegen en medeplichtigheid*, Den Haag 14 april, op <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Hoge-Raad-der-Nederlanden/Nieuws/Paginas/Handvatten-voor-afbakening-medeplegen-en-medeplechtigheid.aspx>, laatst geraadpleegd 12 april 2020.

8.3. Tijdschriftartikelen

Anker 2015

H. Anker, *Grenzen aan Medeplegen*, Nieuwsbrief Strafrecht aflevering 3, Den Haag: Sdu 2015.

8.4. Kamerstukken

Kamerstukken II 1878/79, 110, nr. 3

8.5. Jurisprudentie

HR 20 februari 2018, ECLI:NL:HR:2018:240 en ECLI:NL:HR:2018:241

HR 22 maart 2011, ECLI:NL:HR:2011:BO2629

HR 2 december 2014, ECLI:NL:HR:2014:3474

HR 29 oktober 1934, ECLI:NL:HR:1934:BG9443

HR 17 november 1981, ECLI:NL:HR:1981:AC7388

HR 22 december 2009, ECLI:NL:HR:2009:BK3365

HR, 25 maart 2015, ECLI:NL:HR:2015:713

HR, 25 maart 2015, ECLI:NL:HR:2015:716

HR, 25 maart 2015, ECLI:NL:HR:2015:718

HR 9 juni 1992, NJ 1992, 722

Parket bij HR 5 april 2016, ECLI:NL:PHR:2016:233

Parket bij HR 5 april 2016, ECLI:NL:PHR:2016:234

Parket bij HR 20 januari 2015, ECLI:NL:PHR:2015:309

8.6. Geselecteerde jurisprudentie

8.6.1. Rechtbanken

Veroordeling

- 1.ECLI:NL:RBDHA:2018:6928
- 2.ECLI:NL:RBDHA:2020:2372
- 3.ECLI:NL:RBDHA:2018:14334
- 4.ECLI:NL:RBDHA:2017:7971
- 5.ECLI:NL:RBDHA:2018:6871
- 6.ECLI:NL:RBDHA:2018:6917
- 7.ECLI:NL:RBDHA:2017:770
- 8.ECLI:NL:RBDHA:2016:5832

Vrijspraak

1. ECLI:NL:RBDHA:2015:8010
2. ECLI:NL:RBDHA:2015:7609
3. ECLI:NL:RBDHA:2019:6443
4. ECLI:NL:RBDHA:2019:1918
5. ECLI:NL:RBDHA:2019:1086
6. ECLI:NL:RBDHA:2019:1851
7. ECLI:NL:RBDHA:2015:15312
8. ECLI:NL:RBDHA:2019:14685

9.ECLI:NL:RBDHA:2016:1718

10. ECLI:NL:RBDHA:2019:6416

11. ECLI:NL:RBDHA:2016:9102

12. ECLI:NL:RBDHA:2017:1518

8.6.2. Gerechtshoven

Veroordeling

Vrijspraak

13. ECLI:NL:GHDHA:2017:4247

9. ECLI:NL:GHDHA:2018:3185

14. ECLI:NL:GHDHA:2019:1988

10. ECLI:NL:GHDHA:2016:2086

15. ECLI:NL:GHDHA:2016:2262

11. ECLI:NL:GHDHA:2017:1434

16. ECLI:NL:GHDHA:2018:2918

12. ECLI:NL:GHDHA:2015:2337

17. ECLI:NL:GHDHA:2016:1061

18. ECLI:NL:GHDHA:2017:81

Bijlagen

Bijlage 1: Analyseschema veroordeling tot medeplegen

Nr.	Accessoriteit	Opzet	Nauwe en bewuste samenwerking	Intellectuele en/of materiële bijdrage
1	Witwassen, waarvan een gewoonte is gemaakt	Bedrijf overgenomen, welke bestaat tav het plegen van misdrijf. Opnemen van grote bedragen.	Intensiteit: gezamenlijk tot stand houden bedrijf. Rol in voorbereiding, uitvoering en afhandeling: het bedrijf aankopen, beheren bankpassen, geld opnemen en administratie verwerken. Belang rol: initiatiefnemer Er was sprake van een taakverdeling.	Gedragingen voor en tijdens het strafbare feit: verdachte heeft het initiatief genomen en had een grote rol in de uitvoering van het misdrijf.

2	Poging doodslag	Bijdrage geleverd aan het tezamen toegebrachte letsel middels het pakken van een stuk hout, achtervolgen en insluiting.	Intensiteit samenwerking: verdachten zijn samen achter aangever aangerend en hebben samen fysieke geweldshandelingen verricht. Rol in de uitvoering: geweldshandelingen verrichten Aanwezig: verdachte is tezamen achter verdachte aangerend en heeft tezamen het geweld gepleegd. Verdachte was overal bij. Niet terugtrekken op een daartoe geëindigd tijdstip. Er is geen moment geweest dat ze elkaar stopte.	Gezamenlijke uitvoering: verdachte heeft bewust aangever achtervolgd en ingesloten. Daarbij wist verdachte van het mes, waarna hij bewust een stuk hout gepakt om ook daarmee fysieke geweldshandelingen te verrichten
3	Vorbereiden en bevorderen opiumwetdelicten	Verdachte wist dat de chemicaliën bedoeld waren voor productie drugs.	Intensiteit: acht maanden duurzaam contact over bestelling. Daarbij nauwe samenwerking in het afleveren. Rol in uitvoering: het vervoeren van de chemicaliën bestemd voor productie drugs. Taakverdeling: duidelijke structuur in organisatie.	Gedraging tijdens uitvoering van het strafbaar feit: het ophalen en afleveren van chemicaliën bedoeld voor productie drugs.

4	Brandstichting	Door een rookbom te maken, kan aangenomen dat er brand ontstaat = voorwaardelijk opzet.	Rol in de voorbereiding en uitvoering: Tezamen bedacht een rookbom te maken. op het internet informatie gezocht. De bom gemaakt door om de beurt te of de spullen aangegeven.	Gezamenlijke uitvoering: tezamen een plan gemaakt en deze uitgevoerd.
5	Poging oplichting		Intensiteit samenwerking: intensiteit in het bedenken van het plan. Rol in voorbereiding, uitvoering en afhandeling: verdachte was een regelaar van meisjes. Hij gaf hen instructies. Verdachte had de beschikking over de telefoon met valse internetbankierenapp. Daarbij voerde hij ook gesprekken met de verkopers. Hij kreeg voor zijn werkzaamheden een vergoeding. Er was sprake van een taakverdeling.	Gezamenlijke uitvoering: verdachte en medeverdachte werkte samen. De rol van verdachte was in de kern minder groot, maar hij heeft wel een wezenlijke bijdrage.
6	Poging ontvoering	Verdachte had een grote rol in de voorbereiding voor de uitvoering van het misdrijf. Zijn handelingen waren gericht op het doel misdrijf.	Rol in voorbereiding: Verdachte heeft het slachtoffer geobserveerd en een baken onder de auto geplaatst. Belang rol: het plaatsen van de baken was essentieel voor de uitvoering van het misdrijf.	Gedraging in de voorbereiding van het strafbare feit: Door de rol van verdachte, het observeren en baken heeft de ontvoering plaats kunnen vinden.

7	Zware mishandeling, dood ten gevolg	Gezamenlijk een plan gemaakt, waardoor opzet op de samenwerking. Bijdrage met het doel geweld aanbrengen, aannemelijk dat toebrengen letsel door één verdachte de dood ten gevolg heeft. Het is niet duidelijk welke verdachte het letsel heeft toegebracht.	Intensiteit: gezamenlijk is het strafbare feit uitgebreid bedachten uitgeschreven. Rol voorbereiding, uitvoering en afhandeling: tezamen een plan gemaakt, uitvoering bedacht en aantekeningen gewisseld. Beiden hebben handelingen verricht tegen het slachtoffer. Ook na de uitvoering contact gehouden over het slagen van misdrijf. Er is sprake van een duidelijke taakverdeling. Deze is neergelegd in het plan. Belang rol: Verdachte had een grote rol in het bedenken van het plan. Aanwezigheid: Ten tijde van de mishandeling was verdachte aanwezig.	Gezamenlijke uitvoering: verdachte was fysiek aanwezig bij uitvoering misdrijf. Daarbij heeft hij in de voorbereidingsfase een grote rol gehad.
---	-------------------------------------	--	---	--

8	Zware mishandeling	Opzettelijk letsel toegebracht aan het slachtoffer.	Rol in de uitvoering: verdachte heeft enige geweldshandelingen verricht. Aanwezigheid belangrijke momenten: aanwezig tijdens de geweldspleging Niet distantiëren: Verdachte heeft zich i.p.v. distantiëren, gemengd in het geweldsdelict.	Gezamenlijke uitvoering: verdachte was fysiek aanwezig bij het strafbare feit. Hierbij heeft hij in enige fase ook uitvoeringshandelingen verricht.
9	Diefstal met geweld		Rol in de voorbereiding uitvoering: verdachte heeft informatie verschaft inzake de procedures van Hornbach. Materiële rol ingenomen van slachtoffer. Taakverdeling: Tijdens de uitvoering was er een duidelijke taakverdeling zichtbaar. Verdachte nam de rol in van eerst medewerker en daarna slachtoffer.	Gedraging voor en tijdens het strafbare feit: verdachte heeft het plan bedacht inzake de kluisprocedure. Daarbij nam zij ten tijde van de uitvoering een medewerker- en slachtofferrol in.

10	Poging moord	Opzet op samenwerking gezien de organisatie vooraf. Algemeen bekend is dat steken kan leiden tot de dood.	Intensiteit samenwerking: er was contact over de gang van zaken. Ook liepen ze samen naar de locatie. Daarbij trok hij dezelfde kleding aan als uitvoerder. Rol in voorbereiding en afhandeling: verdachte verschaftte het vervoer en bracht de steker naar de locatie en haalde hem weer op. Aanwezigheid: verdachte was buiten met de auto ten tijde van het misdrijf en creëerde een dwaalspoor voor de politie naderhand. Taakverdeling: er is een duidelijke verdeling in de rollen.	Gedraging in de voorbereiding van het strafbaar feit: verdachte organiseerde het vervoer en begeleidde de uitvoerder naar de locatie.
----	--------------	---	---	--

11	Diefstal met geweld	Opzet in samenwerking middels tip, waarna plan bedacht en buit verdeeld is. Verdachte had kennis van de goederen in het huis en daarom is dit huis overvallen.	Intensiteit: Gezamenlijk is het plan bedacht en uitgevoerd. Er werd veelvuldig overleg gepleegd en zijn tezamen vertrokken. Rol in de voorbereiding, uitvoering en afhandeling: verdachte heeft de woning getipt en aangewezen. T.a.v. de overval heeft hij ook het vuurwapen verschaft. Hiervoor is overleg geweest. Ten tijde van de uitvoering bleef hij betrokken door contact te houden. Het contact hield in o.a. aansporen om weg te gaan. Na het plegen is de buit verdeeld en heeft hij zijn deel verkocht. Belang rol: plan is voortgekomen uit zijn tip. Aanwezigheid: verdachte was bij alles aanwezig. Taakverdeling: Er was sprake van een duidelijke afbakening in rollen. Zijn rol in de auto was daar, omdat hij het slachtoffer kende.	Gezamenlijke uitvoering: ten tijde van de overval tezamen de naar de locatie toe gegaan. Verdachte bleef in de auto, maar hield nauwkeurig contact. Daarbij ook de buit gezamenlijk verdeeld.
----	---------------------	--	---	--

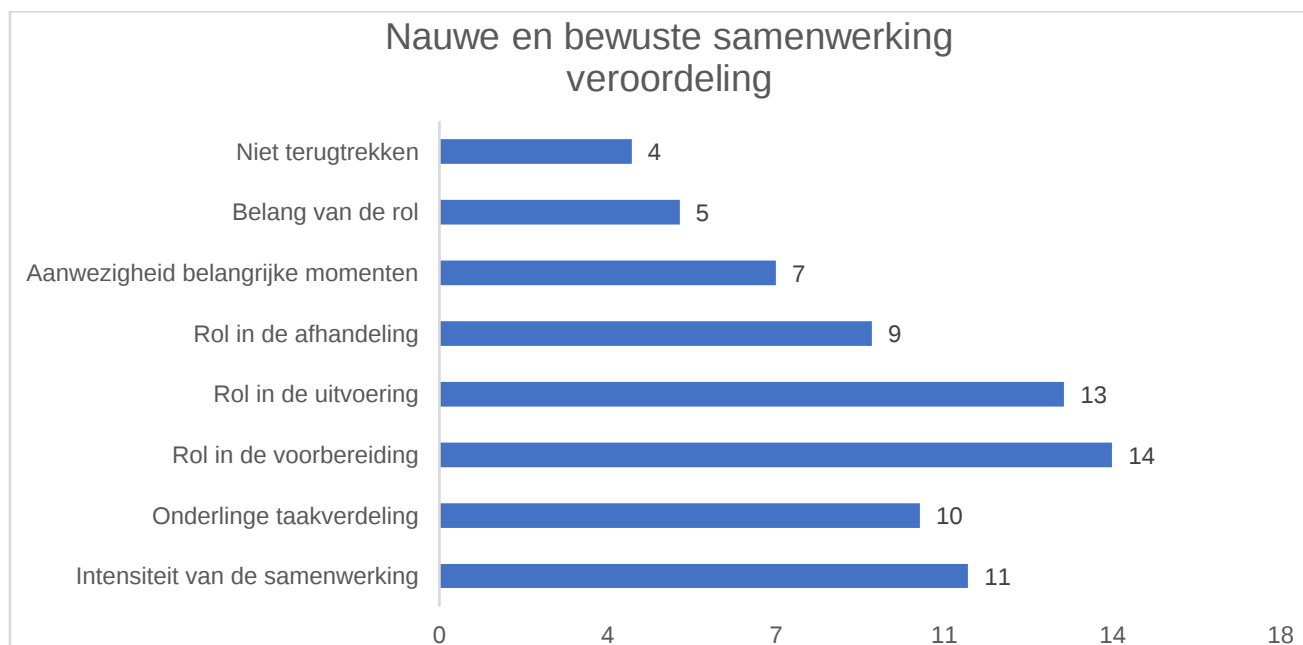
12	Gedwongen afgifte		Intensiteit: tezamen een plan bedacht en contact gehad over buit. Bij uitvoering veelduidig contact gehouden. Rol in de voorbereiding en afhandeling: verdachte heet aangever naar de locatie gelokt, daarbij heeft ze vooraf kennisgenomen van de mogelijke buit. Over de buit is naderhand ook gesproken, waarin ze mee wilde doen. Ze zei: ik ben geen slaaf. Duidelijke taakverdeling. Verdachte noemt zichzelf Bonnie en hij is Clyde.	Gedraging voor en na het strafbare feit: verdachte heeft aangever gelokt naar locatie, zodat hij beroofd kon worden. Daarna is er contact geweest over haar deel van de buit. Ten tijde van de afpersing was verdachte thuis.
13	Medeplegen doodslag	Aannemelijk dat het geweld wat gepland was tot de dood zou leiden, deze kans is aanvaard. Daarbij heeft hij na afloop geen hulp ingeroepen, terwijl hij bewust was van de status van het slachtoffer. Verdachte heet bewust samengewerkt met de anderen, gezien hij ze bij elkaar heeft gebracht.	Rol in de voorbereiding en afhandeling: Plan gemaakt om een les te leren aan het slachtoffer en het wegnemen van een geldbedrag. Ten tijde van de overval is verdachte in de auto gebleven, om naderhand weg te kunnen rijden. Niet terugtrekken: Op geen enkel tijdstip heeft verdachte zich gedistantieerd of hulp gehaald.	Gezamenlijke uitvoering: Het bij elkaar brengen van de medeverdachten om het strafbare feit te plegen. Daarbij was verdachte bewust van het plan en het geweld wat gepleegd is. Heeft zich op geen enkel moment gedistantieerd.

14	Beroven leven	Vooropgezette plan tussen verdachte en medeverdachte is bewust gericht op het doden van de man.	Intensiteit: verdachte had weet van het plan van de liquidatie, hiervoor heeft zij het slachtoffer naar haar huis gelokt en naar de juiste ruimte verwezen. Na afloop is verdachte ook geïnformeerd. Er was sprake van een taakverdeling, dit is terug te zien in de uitvoering van het plan. Hierbij is het slachtoffer naar de badkamer geweest. Rol in voorbereiding en afhandeling: verdachte heeft het slachtoffer gelokt en na afloop is zij geïnformeerd. Daarbij heeft zij een grote rol gespeeld in het wegmaken van het lijk. Belang rol: doordat zij haar huis ter beschikking heeft gesteld en het slachtoffer heeft gelokt had zij een essentiële bijdrage. Niet distantiëren: op geen enkel moment heeft zij afstand willen doen van het vooropgezette plan.	Gedraging voor en na het plegen van het strafbare feit: verdachte had een grote rol in de voorbereiding van het strafbare feit. Daarbij werd ze op de hoogte gesteld na afloop van de doodslag. Voor het wegmaken van het lijk heeft verdachte de auto voorzien en het lijk vervoerd. Ook heeft zij voor het wegmaken tweemaal een busje gehuurd.
----	---------------	--	---	--

15	Diefstal		Rol in de voorbereiding en afhandeling: verdachte was bij het plannen, hij gaf aan hoe hij de gestolen goederen kon verkopen. Ten aanzien van de uitvoering stond hij buiten te wachten met de goederen. Daarbij deelde hij in de buit. Aanwezigheid: verdachte was aanwezig bij het plannen van de diefstal. Hij verplaatste zich mee. Dreigendere situatie Taakverdeling: terwijl de andere de winkels aan het beroven waren, ontving hij de gestolen goederen en bewaarde deze.	Gedraging tijdens het strafbare feit: omdat verdachte buiten stond om te gestolen goederen te bewaren, konden de andere weer andere goederen stelen.
16	Doodslag	Gelet op de aard van geweldshandelingen die zijn toegebracht, tegen hals en met plastic zak en tuinslang, is er sprake van opzet op dood.	Intensiteit: tezamen is het misdrijf gepleegd, ten doel van het overlijden slachtoffer. Aanwezigheid: Ten tijde van de geweldspleging was verdachte aanwezig. Rol in uitvoering: er is tezamen dodelijk geweld toegebracht.	Gezamenlijke uitvoering: verdachten waren tezamen fysiek aanwezig en hebben geweld gebruikt tegen het slachtoffer. Hierbij maakt het niet uit wie welke handelingen heeft verricht.

17	Doodslag, voorbereiding afpersing met geweld en bezitten vuurwapen	Gezien het feit dat er nauw contact is geweest over het hebben van een vuurwapen, omdat het slachtoffer zich elders kon verzetten, is er sprake van opzet op de doodslag.	Rol in de voorbereiding en uitvoering: verdachte heeft contact gehad over het in het bezit krijgen van een vuurwapen. Daarbij is er contact geweest omtrent het slachtoffer en de buit die daarbij gemaakt kon worden. Ook is verdachte in de auto gestapt van het slachtoffer en stond bij de zijde van medeverdachte.	Gezamenlijke uitvoering: tezamen georganiseerd om het slachtoffer te beroven en dood te maken middels een vuurwapen.
18	Diefstal door computervredebreuk		Intensiteit samenwerking: er is nauw contact geweest tussen verdachte en medeverdachte over het ontwerp van het virus. Rol in voorbereiding en uitvoering: verdachte heeft t.b.v. van het webinject contact gehad met medeverdachte. Hiervoor zijn heeft hij middelen aangekocht. Daarbij heeft verdachte opdrachten gegeven inzake het webinject.	Gezamenlijke uitvoering: door middel van zijn bijdrage in het ontwerpen en vervaardigen van webinject is er een diefstal gepleegd.

Bijlage 2: Staafdiagram veroordeling tot medeplegen

Bijlage 3: Analyseschema vrijspraak van medeplegen

Nr.	Accessoriteit	Opzet	Nauwe en bewuste samenwerking	Intellectuele en/of materiële bijdrage
1	Medeplichtigheid aan medeplegen moord	Opzettelijk bijgedragen aan de samenwerking. Verdachte zat achter het stuur van de auto van medeplegers. Verdachte wist van de messen die de medeplegers bij zich droegen. Dit maakt voorwaardelijk opzet op een steekpartij.	Rol voorbereiding: na het incident was verdachte de bestuurder die aangever achtervolgde, tezamen met medeverdachten. De medeverdachten hebben wel nauw en bewust samengewerkt, door hun significante en inwisselbare rol.	Er is geen wezenlijke bijdrage geleverd aan het geweld. Zijn bijdrage was niet van dusdanig gewicht dat er gesproken kan worden van medeplegen. Gezamenlijke uitvoering door medeverdachten.
2	Medeplichtigheid poging ontvoering	Verdachte heeft door zijn handelen opzettelijk bijgedragen aan de poging.	Rol in de voorbereiding: verdachte was bestuurder van de autobus, waarmee het slachtoffer vervoerd diende te worden. Geen nauwe en bewuste samenwerking gezien verdachte geen feitelijke handelingen heeft verricht.	De bijdrage van wachten is van onvoldoende gewicht.

3	Vrijspraak medeplegen aan poging moord		Intensiteit: er is geen bewijs voor enige samenwerking met medeverdachte Rol voorbereiding: rol van ingehuurde taxichauffeur vervoeren steker is onvoldoende om als medepleger aangemerkt te worden.	
4	Vrijspraak medeplegen overval en doodslag		Rol in afhandeling: de gestolen sieraden zijn verkocht door verdachte kort na de overval. Ook heeft verdachte een helm gekocht, waarmee medeverdachte gepind heeft met de gestolen pinpas.	Wezenlijke bijdrage aan totstandkoming strafbaar feit is niet geleverd.
5	Vrijspraak medeplegen woningoverval		Aanwezigheid belangrijke momenten: verdachte heeft zich op cruciale momenten in de omgeving van het slachtoffer bevonden. Bovenstaande kan niet gecombineerd worden met andere bewijsmiddelen.	
6	Vrijspraak medeplegen diefstal	Verdachte had geen opzet op het plegen van een diefstal. Hij vermoedde dat de medepleger het bier zou afrekenen. Hierbij was ook geen sprake van een samenwerking	Rol in uitvoering: verdachte pakte het kratje en liep weg.	

7	Vrijspraak medeplegen diefstal		Rol in voorbereiding en afhandeling: gezamenlijk nauw contact. Tot drie keer op zoek gegaan naar een slachtoffer. Tijdens de uitvoering stond verdachte buiten, één keer met de tas van medeverdachte. Nadien contact geweest omtrent het verwijderen van gesprekken Belang rol: verdachte had een belangrijke rol in totstandkoming delict, door whatsappgesprekken.	Geen wezenlijke bijdrage: de rol in de voorbereiding compenseert niet voor het feit dat verdachte geen bijdrage aan de diefstal heeft geleverd.
8	Vrijspraak medeplegen witwassen	Er is geen sprake van opzet door het ter beschikking stellen van de bankpas door verdachte. Verdachte dacht dat dit gebruikelijk was en sprak de Nederlandse taal slecht.	Rol in voorbereiding en afhandeling: verdachte heeft zijn bankpas afgegeven voor een langere tijd. Eenmalig is er naar verdachte een groot geldbedrag gestort. Het bedrag is te klein voor een vermoeden voor verdachte.	Er was geen sprake van een gezamenlijke uitvoering, gezien de relatie die verdachte had met de witwasser.
9	Vrijspraak medeplegen diefstal		Niet gedistantieerd: verdachte wist van de diefstal, maar heeft zich ervan teruggetrokken	Gedraging tijdens uitvoering plegen strafbaar feit: geen fysieke handeling, enkel communicatie.

10	Vrijspraak medeplegen poging doodslag		Een rol in de voorbereiding kan niet vast worden gesteld. Rol in de uitvoering: Tezamen naar binnen gegaan. Maar gezien het feit dat verdachte en medeverdachten niet op voorhand hadden afgesproken om te schieten en verdachte zelf ook niet heeft geschoten, is er geen sprake van een nauwe en bewuste samenwerking.	
11	Vrijspraak medeplegen aan drugsdeal		Rol in voorbereiding en afhandeling: afnemers drugs reden achter verdachte aan, naar locatie voor de deal. Hierbij bleef verdachte buiten staan en heeft niet over de drugs beschikt. Voor zijn taak als chauffeur heeft verdachte een geldsom gekregen. Aanwezigheid belangrijke momenten: verdachte stond tijdens de deal voor woning te wachten.	Er is geen sprake van een gezamenlijke uitvoering. Verdachte heeft geen wezenlijke bijdrage geleverd.

12	Vrijspraak medeplegen opzet bezit en verkopen drugs		Rol in uitvoering: verdachte stelde haar huis ter beschikking voor de verkoop van drugs, welke in haar huis lagen. Zij wist om welke middelen het ging. Ook hier er een verkooplijst in haar huis. Als medeverdachte niet aanwezig was nam zij het geld aan voor hem.	Er is geen bewijs voor een gezamenlijke uitvoering. Daarbij was de rol van verdachte maar van klein gewicht.
----	---	--	---	--

Bijlage 4: Staafdiagram vrijspraak van medeplegen

Bijlage 5: Overzichtsschema

Vereiste: nauwe en bewuste samenwerking

- Zonder is er geen sprake van medeplegen
- Intellectuele en/of materiële bijdrage
- Gezamenlijke uitvoering of gedraging voor/tijdens/na het plegen van het strafbare feit
- Voldoende motivering door rechters in Den Haag

Gezamenlijke uitvoering

- Inwilligen van de bestanddelen van de delictsomschrijving: gezamenlijk of beide een deel
- verrichten van fysieke handelingen

Gedraging voor/tijdens/na het plegen van het strafbare feit

- Intensiteit samenwerking: blijkt uit de gezamenlijk verrichte handelingen. Deze handelingen kunnen zijn voor, tijdens en na het plegen van het strafbare feit. De nadruk ligt op tezamen
- Onderlinge taakverdeling: iedere medeverdachte heeft een taak ten aanzien van de uitvoering van het strafbare feit. Het vloeit voort uit een vooropgesteld plan of is zichtbaar ten tijde van de uitvoering
- Rol in de voorbereiding en/of uitvoering: geeft een bijdrage weer aan de totstandkoming van het strafbare feit. De voorbereiding kan liggen in verschillende gedragingen, met name het plan of initiatief. Een rol in de uitvoering betekent het aanwezig zijn bij de uitvoering en het verrichten van feitelijke handelingen. Ook kan het betekenen, het geven van leiding of instructies op afstand ten tijde van de uitvoering van het strafbare feit.